

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎีและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการเผชิญเหตุของเจ้าหน้าที่ตำรวจสายตรวจ ศึกษาเฉพาะกรณีสถานีตำรวจภูธรปากเกร็ด ผู้ศึกษาได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี งานวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษา ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง
 - 1.1 แนวคิดทฤษฎีการป้องกันอาชญากรรม
 - 1.2 แนวความคิดเกี่ยวกับการตัดสินใจ
2. กฎหมายและระเบียบเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจสายตรวจ
3. ระบบงานตำรวจสายตรวจ
 - 3.1 แนวคิดเกี่ยวกับระบบตำรวจสายตรวจ
 - 3.2 ระบบตำรวจสายตรวจในต่างประเทศ
4. สถานีตำรวจภูธรปากเกร็ด
 - 4.1 ระบบสายตรวจของสถานีตำรวจภูธรปากเกร็ด
5. รูปแบบของการเผชิญเหตุของเจ้าหน้าที่ตำรวจสายตรวจ
6. ผลงานวิจัยและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง
7. กรอบแนวคิดในการศึกษา

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดทฤษฎีการป้องกันอาชญากรรม

การคุ้มครองชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน เพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยในสังคม เป็นภารกิจที่สำคัญอย่างหนึ่งในการบริหารประเทศ หน่วยงานที่มีความรับผิดชอบโดยตรงในการปฏิบัติหน้าที่ได้แก่ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ซึ่งมีบทบาทสำคัญของการบังคับใช้อำนาจของรัฐ นับแต่การบังคับใช้กฎหมาย ระเบียบข้อบังคับในการควบคุมส่งเสริมบุคคล ให้ปฏิบัติอยู่ในกรอบบรรทัดฐานหรือกฎเกณฑ์ทางสังคมไปจนถึงการป้องกันปราบปรามอาชญากรรม เพื่อความผาสุก

ของสังคมเป็นภาระกิจที่รัฐจำเป็นต้องสนองตอบต่อประชาชน สังคม และประเทศชาติส่วนรวม ฉะนั้น จึงเห็นได้ว่า การคุ้มครองความปลอดภัยโดยการป้องกันอาชญากรรมเป็นเรื่องที่ สำนักงานตรวจแห่งชาติทุกยุคทุกสมัยถือเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งประการหนึ่ง

ฉะนั้น จึงกล่าวได้ว่า การป้องกันอาชญากรรมตามแนวทางทฤษฎีการบังคับใช้กฎหมายเป็นงานหลักที่สำคัญของตำรวจโดยตรง และเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้มิบทบาทด้านการป้องกันอาชญากรรมที่สำคัญก็คือ เจ้าหน้าที่ตำรวจสายตรวจ ดังเป็นที่ยอมรับกันว่า “การจัดหน่วยงานสายตรวจเป็นหัวใจสำคัญในการป้องกันปราบปรามของตำรวจ”

ในการป้องกันอาชญากรรมนั้น ไม่ได้ใช้แต่เพียงตำรวจสายตรวจเท่านั้น หากแต่ตำรวจทุกคนต้องมีหน้าที่นี้ ในขณะที่มีการยอมรับว่า ปัญหาอาชญากรรมนั้นเป็นปัญหาของสังคมที่ทุกส่วนในสังคมต้องร่วมกันแก้ไข แต่ตำรวจเองเมื่อพูดถึงการป้องกันก็จะมุ่งไปสู่สายตรวจเท่านั้น เมื่อเป็นเช่นนี้จึงไม่น่าสงสัยว่าทำไมงานป้องกันของสำนักงานตำรวจแห่งชาติไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร อย่างไรก็ตามปัญหานี้ไม่ใช่ส่วนที่จะนำเสนอ แต่กล่าวไว้เพื่อให้ได้ทราบว่าการกลุ่มของปัญหาอาชญากรรมในแง่มุมต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง แต่ปัญหาที่มุ่งนำเสนอจะใช้ตำรวจสายตรวจเป็นกรณีศึกษาเพื่อให้เห็นถึงปัญหาและแนวทางแก้ไขในลักษณะของตัวอย่างและพื้นฐานหลักโดยมีวัตถุประสงค์ให้มุ่งต่อความพยายามที่จะได้มาซึ่งทรัพยากรในการบริหารงานป้องกันอาชญากรรม

ทฤษฎีการป้องกันอาชญากรรม

ทฤษฎีการป้องกันอาชญากรรมมี 3 แนวทาง คือ (ปุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์, 2526, น. 7-23)

1. แนวทฤษฎีบังคับใช้กฎหมาย (Law Enforcement Approach)

เป็นทฤษฎีที่ถือว่างานป้องกันอาชญากรรม คือ งานหลักของตำรวจและมีความสำคัญยิ่งกว่าการสอบสวน ยุทธวิธีหลักของตำรวจในการป้องกันอาชญากรรมตามทฤษฎีบังคับใช้กฎหมายก็คือ การตรวจท้องที่ หรือการลาดตระเวนท้องที่ซึ่งได้รับการขนานนามว่า เป็นกระดุกสันหลังของงานตำรวจ

สำหรับแนวคิดของทฤษฎีพอสรุปได้ความว่า การปรากฏตัวของตำรวจย่อมมีผลในการยับยั้งผู้ที่มีแนวทางในการก่ออาชญากรรม เพราะความเกรงกลัวในการถูกจับกุม ฉะนั้น ตำรวจสายตรวจจึงต้องแต่งเครื่องแบบ และรถวิทยุสายตรวจจึงควรมีลักษณะเด่น ชัดเจน เห็นได้ง่ายเพื่อเป็นการข่มขวัญยับยั้งอาชญากรรม นอกจากนี้ การตรวจท้องที่โดยสม่ำเสมอต่อเนื่อง จะทำให้สมาชิกในชุมชนเกิดความรู้สึกว่ามีตำรวจอยู่ทั่วไปในทุกหนทุกแห่ง ด้วยเหตุนี้ตามทฤษฎีบังคับใช้กฎหมายการปรากฏตัวของตำรวจและการกระจายกำลังตำรวจให้ครอบคลุมทั่วทั้งชุมชนจะช่วยป้องกันอาชญากรรม โดยลดช่องโอกาสสำหรับผู้ที่ตั้งใจละเมิดกฎหมาย อนึ่งงานตรวจท้องที่ของตำรวจมีลักษณะเป็นได้ทั้งงานประจำและงานเฉพาะกิจในลักษณะงานประจำตำรวจสาย

ตรวจมักจะได้รับการกำหนดพื้นที่รับผิดชอบในการป้องกันอาชญากรรมและระงับเหตุร้ายภายในระยะเวลาแต่ละผลัดที่ปฏิบัติหน้าที่ส่วนในลักษณะงานเฉพาะกิจนั้นตำรวจสายตรวจในทุกเขตพื้นที่คือ กำลังหลักที่พร้อมที่จะรวมตัวในทันทีที่ได้รับคำสั่งจากผู้บังคับบัญชาเพื่อปฏิบัติงานเฉพาะเร่งด่วน

2. แนวทฤษฎีชุมชนสัมพันธ์ (Community Relation Approach)

เป็นทฤษฎีที่ถือว่า อาชญากรรมเป็นปรากฏการณ์ถาวรตามลักษณะพื้นที่บริเวณใดที่เกิดอาชญากรรมขึ้นบ่อยครั้งก็จะเกิดขึ้นซ้ำแล้วซ้ำอีก เพราะพื้นที่ที่มีสถิติอาชญากรรมสูงนั้นมีความแตกต่างไปจากพื้นที่ที่มีสถิติอาชญากรรมต่ำ ทั้งในภาวะกายภาพ ทางเศรษฐกิจ และทางสังคม กล่าวคือ การขาดระเบียบของสังคมอันสืบเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงของชุมชนในยุคก่อนความเจริญทางอุตสาหกรรมเข้าสู่ชุมชนในยุคอุตสาหกรรม นำมาซึ่งปัญหาอาชญากรรมและปัญหาสังคมอื่น ๆ

โดยย่อหลักใหญ่ใจความของแนวทางทฤษฎีชุมชนสัมพันธ์เพื่อป้องกันอาชญากรรมก็คือ การจัดสภาพทั่วไปไม่ว่าในระดับเมือง ชุมชน หรือละแวกบ้านในลักษณะเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลง่ายต่อการควบคุม สังเกตตรวจตราโดยไม่ล่วงล้ำสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล ทั้งมุ่งสนับสนุนส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการป้องกันชีวิต ร่างกายและทรัพย์สินทั้งของตนเองและของบุคคลอื่นให้ปลอดภัยจากอาชญากรรมอาจกล่าวอย่างสั้น ๆ ว่า “เป็นวิธีการที่ใช้ประชาชนเป็นแกนนำ” อย่างไรก็ตามแนวคิดทฤษฎีที่สองนี้ ไม่ได้มองข้ามบทบาทของตำรวจในส่วนที่เกี่ยวข้องกับปัญหาอาชญากรรม แต่ได้เสนอแนะให้มีการปรับบทบาทใหม่สำหรับการตรวจท้องที่ทั้งหมด ตามแนวทฤษฎีชุมชนสัมพันธ์ ตำรวจจะมีบทบาทเป็นฝ่ายวางแผนสนับสนุน และให้คำปรึกษาแก่ชุมชน ในการป้องกันอาชญากรรมอีกต่อไป นอกจากนี้ข้อเสนอที่ตามมาก็คือ การยกเลิกสายตรวจที่ได้ปฏิบัติสืบทอดกันมาเป็นเวลานานโดยปริยาย ฉะนั้น ถ้ามีการประยุกต์ใช้มาตรการและแนวทางทฤษฎีชุมชนเช่นที่กล่าวมานี้ สถานภาพและบทบาทของตำรวจในการป้องกัน และกำหนดบทบาทใหม่ทั้งหมดซึ่งก่อให้เกิดแรงต้านทานคัดค้านอย่างหนักจากตำรวจระดับปฏิบัติการ

3. แนวทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรมจากสภาพแวดล้อม (Theory of Crime Control Through Environmental Design)

เป็นทฤษฎีที่มุ่งพิจารณาสภาพแวดล้อมโดยการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อขัดขวางการละเมิดกฎหมาย ซึ่งสภาพแวดล้อมแบ่งเป็น 2 ทางคือ สภาพแวดล้อมทางด้านรูปธรรม อันได้แก่ การวางแผนเมืองและชุมชน การติดตั้งไฟฟ้าส่องสว่าง การออกแบบอาคารและการสลักเลขหมายบนทรัพย์สิน ความมั่นคงของประตูหน้าต่าง การใช้สัญญาณเตือนภัย การใช้อุปกรณ์เปิดปิดเครื่อง

ไฟฟ้าและอื่น ๆ และสภาพแวดล้อมนามธรรมอันได้แก่ การใช้มาตรการเพื่อนบ้านเตือนภัย มาตรการตรวจตราบ้านเรือน

ปัจจุบันเป็นที่ยอมรับแล้วว่าการป้องกันอาชญากรรม ไม่สามารถกระทำได้ด้วยทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่ง ดังกล่าวแต่จะต้องดำเนินการควบคู่กันไปทั้ง 3 ทฤษฎี และไม่ถือว่าทฤษฎีใดเป็นหลัก เนื่องจากผลการศึกษานักอาชญาวิทยาที่ผ่านมาก็ยังไม่มีข้อยุติว่าทฤษฎีไหนดีกว่ากันอย่างไร

กล่าวโดยสรุป ทฤษฎีทั้งสามทฤษฎีมีลักษณะร่วมกัน คือ กำหนดแนวทางป้องกันการกระทำผิดโดยการตัดช่องโอกาสสำหรับอาชญากร รวมทั้งต่างเป็นแกนสำหรับวางมาตรการในการควบคุมอาชญากรรมก่อนจะเกิดขึ้น แต่อย่างไรก็ดี ข้อแตกต่างในทางทฤษฎีทั้งสามได้แก่ แนวทฤษฎีบังคับใช้กฎหมาย มุ่งกำหนดให้การป้องกันอาชญากรรมเป็นงานหลักซึ่งดำเนินการโดยกลไกของรัฐแต่เพียงฝ่ายเดียว ส่วนแนวทฤษฎีชุมชนสัมพันธ์มุ่งสู่การควบคุมชุมชน โดยกำหนดให้ประชาชนเป็นหลักในการป้องกันอาชญากรรม โดยมีกลไกของรัฐทำหน้าที่วางแผนสนับสนุน และแจกจ่ายข่าวสารข้อมูลอาชญากรรม ส่วนทฤษฎี ค.อ.ส. มุ่งผสมผสานหลักและมาตรการของทั้งสองทฤษฎีเข้าด้วยกัน ทฤษฎีนี้สนับสนุนให้มีเจ้าหน้าที่ของรัฐในจำนวนจำกัด แต่มีคุณภาพสูงรวมทั้งมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีพร้อมที่จะทำงานร่วมกับประชาชน

สมเกียรติ อัครวิษณุ (2525) กล่าวหา สำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นหน่วยงานหนึ่งที่มีหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมาย (Law Enforcement Agency) เกี่ยวกับการควบคุมอาชญากรรมของประชาชนในสังคม ซึ่งมีวิถีชีวิตและมีความแตกต่างในแต่ละคน โดยมาอยู่รวมกันในสังคมเดียวกัน ดังนั้น เจ้าหน้าที่ตำรวจในฐานะผู้ควบคุมพฤติกรรมของประชาชน คงต้องใช้ความละเอียดรอบคอบตามแต่ละสถานที่แตกต่างกันไป สิ่งนี้เองเป็นที่มาของการใช้วิจารณญาณในการปฏิบัติหน้าที่ ในการเลือกใช้กฎหมายที่ดำเนินการ และยิ่งกว่านั้น เจ้าหน้าที่ตำรวจที่ปฏิบัติในตำแหน่งต่ำสุดกลับกลายเป็นผู้ที่ต้องใช้วิจารณญาณมากที่สุด

ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นของการบริหารงานตำรวจไม่ว่าจะเป็นปัญหานโยบายที่คลุมเครือ ปัญหาการใช้วิจารณญาณของตำรวจ ปัญหาการขาดเอกภาพในการบริหารงานตลอดจนปัญหาในการบริหารงานท่ามกลางความขัดแย้งของสังคม อีกทั้งได้เสนอแนะแนวทางแก้ไข พิจารณาการบริหารงานตำรวจ โดยผูกเข้ากับทฤษฎีหรือหลักต่าง ๆ ของการทำงานของตำรวจที่มีความสำคัญต่อการบริหารงานตำรวจ เช่น การรับคนเข้ามาเป็นตำรวจ การอบรมและการศึกษาการควบคุมและวัดผล เป็นต้น

นอกจากนี้ยังได้วิเคราะห์ปัญหาในการใช้วิจารณญาณของตำรวจพอสรุปได้ ดังนี้
 ประชาชนและตำรวจมักจะมีได้ให้การพิจารณาอย่างจริงจัง เกี่ยวกับการใช้วิจารณญาณ
 ของตำรวจ

1. งานรับผิดชอบของตำรวจต่อสังคม เป็นภาระที่ค่อนข้างจะสลับซับซ้อน และใน
 ความจริง ตำรวจจะหลีกเลี่ยงการใช้วิจารณญาณไปไม่ได้
2. การเลือกใช้กฎหมาย เป็นที่มาของการเลือกใช้วิจารณญาณของตำรวจ
3. เจ้าหน้าที่ตำรวจที่ปฏิบัติงานอยู่ในตำแหน่งต่ำสุด กลับกลายเป็นผู้ที่ต้องใช้
 วิจารณญาณมากที่สุด

การใช้วิจารณญาณของตำรวจ (กรมตำรวจ, 2527) เป็นเรื่องซึ่งทั้งประชาชน และ
 ตำรวจมักจะไม่ได้รับการพิจารณาอย่างจริงจัง ในสายตาของประชาชน งานของตำรวจเป็นงานที่
 ค่อนข้างจะง่ายและเป็นงานที่ตำรวจมีหน้าที่ปฏิบัติให้เป็นไปตามคำสั่งของรัฐบาลและกฎหมาย
 หรืออีกแง่หนึ่งก็เห็นว่า ตำรวจเป็นผู้มีหน้าที่ปฏิบัติตามกฎหมายและรักษาความปลอดภัยของ
 สังคม ให้ออกห่างจากอาชญากรรมต่าง ๆ เท่านั้น ประชาชนส่วนใหญ่ไม่ได้มีความคิดเห็นเกี่ยวกับ
 เรื่องการใช้วิจารณญาณในการปฏิบัติภารกิจรับผิดชอบของตำรวจแต่ประการใด โดยมองแค่เพียง
 ว่าตำรวจมีหน้าที่ปฏิบัติตามคำสั่ง ตามตัวบทกฎหมายเท่านั้น อย่างไรก็ตาม งานรับผิดชอบของ
 ตำรวจต่อสังคมเป็นภาระที่ค่อนข้างสลับซับซ้อนและในความจริง ตำรวจก็จะหลีกเลี่ยงการใช้
 วิจารณญาณไปไม่ได้

การที่ตำรวจต้องใช้วิจารณญาณของตนเองในในการตัดสินใจปฏิบัติการในหลายรูปแบบ
 ที่แตกต่างกันไปตามสถานการณ์ต่าง ๆ โดยที่ตำรวจเป็นหน่วยงานหน่วยเดียวในยามสงบสุขที่ได้
 รับอำนาจในการใช้อาวุธ ประกอบกับความรับผิดชอบของตำรวจนั้น มีตั้งแต่การต่อสู้กับอาชญากรรม
 การรักษากฎหมาย การให้บริการในรูปแบบต่าง ๆ ไปจนกระทั่งการปกป้องให้ประชาชนมีความอยู่
 เย็นเป็นสุข ตำรวจมีหน้าที่ป้องกัน (To Protect) และให้บริการ (To Serve) ในยามทุกข์เข็ญในยาม
 โกลาหล ในยามที่มีอันตรายต่อชีวิตและพละเมื่อประชาชนต้องการและเรียกร้องให้ตำรวจเข้าปกป้อง
 รักษาให้พ้นจากภัยอันตราย ยิ่งกว่านั้น ประชาชนยังต้องการให้ตำรวจ ทั้งในการป้องกันประชาชน
 และปกป้องรักษาชีวิตของผู้ต้องหาด้วย โดยสรุปแล้วจะเห็นว่าความผาสุกของประชาชนขึ้นอยู่กับ
 การปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจ เช่น การรีบรุดมาয়ที่เกิดเหตุเพื่อแก้ไขสถานการณ์ให้เป็นไปตามปกติ
 การไม่ไปที่เกิดเหตุหรือไปช้ากว่าปกติ โดยคิดว่าเป็นสถานการณ์เล็ก ๆ น้อย ๆ ไม่น่าให้ความสนใจ
 หรือไปยังที่เกิดเหตุแต่ไม่เตรียมตัวรับสถานการณ์ร้ายที่อาจเกิดขึ้นเช่น คนร้ายมีอาวุธปืน ซึ่ง
 สามารถจะทำอันตรายทั้งตัวตำรวจและผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ ได้ทุกวินาที เป็นต้น จึงจะเห็นได้ว่าการใช้

วิจารณ์ญาณของตำรวจนั้นเป็นการใช้ในสภาพที่เต็มไปด้วยความสงสัย เป็นสภาพล่อแหลม และเป็นการใช้วิจารณ์ญาณที่เกี่ยวข้องกับประชาชนผู้ได้รับความเดือดร้อนโดยตรง

อาชีพตำรวจนั้นเป็นอาชีพที่แตกต่างจากอาชีพอื่นในลักษณะที่ผู้ใช้บริการของตำรวจต่างกับผู้ใช้บริการของหน่วยงานอื่น ในหน่วยงานอื่นนั้น แม้ประชาชนไม่เห็นด้วยกับนโยบายหรือหลักการของหน่วยงานนั้น ก็อาจหลีกเลี่ยงการใช้บริการของหน่วยงานนั้น แต่ในกรณีของตำรวจบริการให้กับประชาชนค่อนข้างจะปฏิเสธไม่รับได้ยาก เพราะบริการตำรวจให้กับประชาชน มักเป็นเรื่องที่มีผลเกี่ยวกับความทุกข์ร้อน ความเป็นความตาย เกี่ยวกับอนาคต ชื่อเสียง ดังนั้น นโยบายหรือหลักการของตำรวจในการปฏิบัติหน้าที่จึงถือเป็นสิ่งสำคัญยิ่งในการที่จะให้ตำรวจทุกคนยึดถือและปฏิบัติตามแต่การปฏิบัติที่แท้จริงนั้น ตำรวจกลับปฏิบัติหน้าที่ตามคำสั่งจากเบื้องบนเป็นส่วนใหญ่ หรือปฏิบัติตามกฎหมายซึ่งมีความหมายกว้างมาก จำต้องใช้ความสามารถและวิจารณ์ญาณของตนอย่างสูงสุด “ทำงานอย่างดีที่สุด” ซึ่งทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจไม่สามารถที่จะมีหลักเกณฑ์ใดที่แน่นอนสำหรับยึดถือได้ นอกจากการกระทำที่เขาคิดว่าดีที่สุดแล้วสำหรับสถานการณ์นั้น ๆ

ตามสภาพของความเป็นจริง ผู้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับประชาชนมากที่สุดคือตำรวจชั้นผู้น้อยหรือชั้นประทวน เป็นผู้ที่มีอิทธิพลต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนเป็นส่วนใหญ่ ฉะนั้น พอที่จะเห็นได้ว่าในองค์การตำรวจนั้น ผู้ที่มีตำแหน่งต่ำที่สุดในองค์การบริหารจึงกลับกลายเป็นผู้ที่มีขอบเขตการใช้วิจารณ์ญาณมากที่สุด หากจุดเริ่มต้นผิดเสียแล้ว เรื่องราวต่าง ๆ ก็จะต้องติดพันกันขึ้นสู่สายงานผู้บังคับบัญชาด้วยข้อมูลและข้อหาที่ไม่ถูกต้อง ยิ่งกว่านั้นความผิดพลาดจากจุดนี้จะถูกส่งหรือป้อนต่อไปยังสถาบันหรือหน่วยงานอื่น ๆ ในกระบวนการยุติธรรมอีกด้วย

แนวความคิดเกี่ยวกับการตัดสินใจ

1. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการตัดสินใจ (พัฒนจิตต์ วรพิสิทธิ์, 2540, น. 39-45)

การตัดสินใจเป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จที่มีความสำคัญมากปัจจัยหนึ่ง ทั้งนี้เพราะการทำงานของสายตรวจเป็นไปในลักษณะของงานเฉพาะที่เฉพาะตัว เป็นงานที่ต้องใช้ความคิดและการตัดสินใจภายในเวลาอันจำกัด และข้อมูล ณ จุดเกิดเหตุ ก็ตามเมื่อสายตรวจไปถึงที่เกิดเหตุเขาจะมีเวลาคิดตัดสินใจและปฏิบัติการใด ๆ กับเหตุนั้น ๆ ยาวนานเพียงใดในสภาพความเป็นจริงสายตรวจแทบจะไม่มีเวลาคิดตัดสินใจ โดยจะต้องรีบกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งและบรรเทาเหตุร้ายเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น เพื่อจับกุมคนร้าย แต่ผลที่ตามมาหลังจากการตัดสินใจของสายตรวจนั้นเกิดผลมหาศาล บางครั้งเป็นเรื่องของความเป็นความตายของสายตรวจเอง ผู้เกี่ยวข้องหรือคนร้าย

จะเห็นได้ว่าสายตรวจสายตรวจมีเวลาเพียงเสี้ยววินาทีในการตัดสินใจปฏิบัติงานต่าง ๆ อันมีผลหมายถึง ความเป็นความตายตามมา ถ้าการตัดสินใจผิดพลาดผลเป็นอย่างไร ผู้บริหารคงได้พบกับตัวเองมาแล้ว หลาย ๆ ครั้งมีเรื่องร้องเรียน มีปัญหาต่าง ๆ เกิดขึ้นจากการทำงานของตำรวจสายตรวจ ณ จุดเกิดเหตุ ผู้บริหารบางนายก็มักโทษว่าเป็นความบกพร่องของสายตรวจ และลงโทษทัณฑ์ไป หากคิดไม่ว่า เงื่อนไขข้อจำกัดด้านข้อมูลและประสบการณ์นั่นเองที่มีผลมหาศาลต่อการตัดสินใจของสายตรวจนั้น การลงโทษความผิดพลาดของสายตรวจที่เกิดจากการตัดสินใจไม่ได้ คงไม่ใช่ทางแก้ที่ถูกต้องเหมาะสม เพราะสายตรวจเองก็ไม่ได้ได้รับการพัฒนาทักษะในด้านแนวความคิดของการปฏิบัติแต่อย่างใด ดังนั้น กรณีเช่นนี้ผู้บริหารควรหันมาให้ความสนใจและพัฒนาปรับปรุงขีดความสามารถในการตัดสินใจของสายตรวจต่อการนี้เหตุเฉพาะหน้า น่าจะได้ผลมากกว่าการลงโทษที่ไม่เหมาะสม การฝึกหัดการตัดสินใจต่อการเผชิญเหตุเฉพาะหน้านั้น เป็นวิธีการพัฒนาบุคลากรของสายตรวจในประเทศที่เจริญมานานแล้ว การฝึกหัดเช่นนี้การฝึกให้ตำรวจได้รู้จักใช้ความคิดแก้ปัญหาหรือหาวิธีการดำเนินการกับเหตุการณ์เฉพาะหน้าต่าง ๆ ที่คาดว่าจะอาจเกิดขึ้น ในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่

ความหมายของการตัดสินใจ มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของการตัดสินใจไว้ดังนี้

Fremont Shull : กระบวนการตัดสินใจ เป็นกระบวนการของมนุษย์เกี่ยวพันทั้งในแง่บุคคลและสังคม การตัดสินใจจะเกิดจากการใช้ดุลยพินิจซึ่งมาจากข้อเท็จจริง และค่านิยมของแต่ละคนที่จะเลือกทางเลือกที่เข้าคิดว่าจะสนองความมุ่งมาดปรารถนา ความต้องการของเขาได้

Herbert Simon : การตัดสินใจ คือ กระบวนการที่ประกอบด้วยเหตุ 3 ประการ คือ การหาโอกาสที่จะตัดสินใจ การหาหนทางเลือกที่พอเป็นไปได้ และการเลือกทางเลือกจากทางเลือกต่าง ๆ ที่มีอยู่

Sammel Eilon : การตัดสินใจ คือ กระบวนการที่คนจะต้องเลือกจากทางเลือกหลาย ๆ ทาง การเลือกเช่นนี้คือการเปรียบเทียบระหว่างทางเลือกต่าง ๆ และผลของแต่ละทางเลือก

จากคำนิยามต่าง ๆ ข้างต้นพอจะสรุปได้ว่า การตัดสินใจเป็นกระบวนการทางเลือกที่มีอยู่หลายทางเลือก เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงาน ดังนั้นเมื่อมีการเลือกทางเลือกใดทางเลือกหนึ่ง ก็ถือได้ว่าการตัดสินใจแล้ว อย่างไรก็ตามการตัดสินใจที่ถือว่าดีนั้นจะต้องเป็นทางเลือกซึ่งเป็นแนวทางที่บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้แล้ว

ขั้นตอนของการตัดสินใจ

1. การตระหนักในปัญหา
2. ระบุและวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา

3. การแสวงหาทางเลือก
 4. การประเมินทางเลือก
 5. การตัดสินใจเลือกทางเลือก
 6. การนำทางเลือกไปปฏิบัติ
 7. การติดตามผลการดำเนินงาน
2. พฤติกรรมกรรมการตัดสินใจ (อุทัยชัย จำนวน, 2533, น. 23-24)

ประสิทธิภาพของการตัดสินใจ (Effectiveness of Decision Making)

ก่อนอื่นเราคงจำเป็นต้องทำความเข้าใจถึงเบื้องต้นก่อนว่าในลักษณะของการตัดสินใจโดยทั่วไป เป้าหมายหรือจุดหมายที่สำคัญที่สุดคือการแก้ปัญหา นั้น ๆ ให้ได้ซึ่งหมายถึงการบรรลุวัตถุประสงค์ของการแก้ปัญหานั้นเอง ในกรณีนี้เราสามารถเรียกได้ว่าเป็นประสิทธิผลของการตัดสินใจ จึงมีแนวทางในการพิจารณาเป็นประการใหญ่อยู่ 2 ประการ คือ

ประการแรก การตัดสินใจจะต้องมุ่งไปอยู่ที่การปฏิบัติการ คือ ไม่ว่าจะเลือกทางเลือกใดก็ตาม ไม่ว่าจะเป็นการกำหนดทางเลือกหรือรูปร่าง ลักษณะปัญหา หรือวิถีทาง ตลอดจนเทคนิควิธีในการเลือกปัญหาในรูปใดก็ตาม จำเป็นต้องค้นหาวิธีการปฏิบัติในการนำไปสู่ทางเลือกเหล่านั้น เพราะฉะนั้นการที่เราพูดถึงการตัดสินใจจำเป็นต้องมุ่งไปยังการปฏิบัติการ ก็เป็นทางเลือกที่สามารถจะปฏิบัติได้จริง และสามารถปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม มิได้หมายความว่า ทางเลือกนั้นแม้จะเป็นทางเลือกที่ดีที่สุด แต่อาจจะปฏิบัติไม่ได้ภายใต้สภาวะการณ์ สิ่งแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก องค์การบางสิ่งบางอย่าง ซึ่งจุดนี้เองทำให้ผู้วิเคราะห์วิจารณ์ทฤษฎีและปฏิบัติมักจะไม่เป็นไปด้วยกัน ดังเหตุที่ว่า ในทฤษฎีและหลักการของการตัดสินใจนั้นอาจจะมีเทคนิคและวิธีการที่ดีอย่าง รวมทั้งแนวทางในการตีปัญหาและใช้เกณฑ์ในการตัดสินใจที่ดีเยี่ยม แต่ว่าภายใต้สภาวะการณ์ของสิ่งแวดล้อมภายในองค์การนั้นไม่เอื้ออำนวยในปฏิบัติได้ เพราะเหตุว่าจะมีการขาดเสียวัสดุอุปกรณ์ และความรู้ความสามารถในเชิงปฏิบัติตามแนววิธีดังกล่าวนั้นในกรณีเช่นนี้เราจะเห็นว่าการตัดสินใจนั้นมีได้มุ่งวิธีการปฏิบัติ เพียงแต่มุ่งที่จะแสดงออกซึ่งความรอบรู้ของผู้ทำการตัดสินใจที่ใช้เทคนิควิธีบางอย่างเข้ามาเกี่ยวข้อง

อีกประการหนึ่งคือ พฤติกรรมที่จะนำไปสู่จุดมุ่งหมาย ทางเลือกในการปฏิบัตินั้นก็จำเป็นต้องสามารถอำนวยความสะดวกให้การปฏิบัติ นั้น ๆ ดำเนินไปสู่เป้าหมายให้ได้ พฤติกรรมที่นำไปสู่เป้าหมายนี้คือ พฤติกรรมที่จะปฏิบัติการตามทางเลือกหรือผลของการตัดสินใจที่ได้ผลออกมาตามที่ต้องการ ความหมายของพฤติกรรมที่จะนำไปสู่เป้าหมายนั้น ฟังดูผิวเผินก็คล้าย ๆ กับการมุ่งไปที่การปฏิบัติ แต่เราอยากจะเน้นในเรื่องของพฤติกรรมที่จะนำไปสู่เป้าหมายในรายละเอียดเพิ่มเติมเล็กน้อย กล่าวคือพฤติกรรมที่จะนำไปสู่จุดมุ่งหมายนั้นเป็นเรื่องของการทำความเข้าใจ และแสดงออกซึ่ง

การประพฤติบางอย่างของผู้ที่จะปฏิบัติกรในอันที่จะดำเนินการไปสู่เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ ในแง่นี้เราจะเห็นว่า ฐานคติประการสำคัญในแง่ของผู้ทำการตัดสินใจและผู้ที่จะปฏิบัติตามผลแห่ง การตัดสินใจนั้น จำเป็นจะต้องมีลักษณะที่เรียกว่า System Oriented Behavior หมายถึงว่าเป็น ฐานคติเกี่ยวกับเป็นตัวแปรของพฤติกรรมของมนุษย์ประการหนึ่ง ที่อธิบายได้ว่า พฤติกรรมใด ๆ ที่ มนุษย์แสดงออกมานั้นจะเป็นการดำเนินไปสู่เป้าหมายทั้งนั้น กล่าวอีกนัยหนึ่งมนุษย์ทุกคนนั้นมี จุดมุ่งหมายอยู่ในใจ และการแสดงออกของเขาก็เป็นในสู่จุดมุ่งหมายนั้น ๆ เพราะฉะนั้นในเรื่อง ของพฤติกรรมตัดสินใจที่มุ่งเน้นไปสู่จุดมุ่งหมาย ก็หมายถึงว่าเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ส่วนตัวนั้น จำเป็นต้องปรับหรือทำความเข้าใจให้สอดคล้อง หรือคล้ายกับเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของงาน หรือองค์กร เพื่อว่าพฤติกรรมใด ๆ ที่แสดงออกในทางด้านการปฏิบัตินั้นก็เพื่อไปสู่จุดมุ่งหมาย ตามที่ต้องการ

เมื่อเราพูดถึงประสิทธิผลการตัดสินใจ คือ การเลือกทางในการแก้ปัญหา หรือเลือก ทางเลือกใด ๆ ก็ตามที่สามารถปฏิบัติได้ และการปฏิบัตินั้นสามารถนำไปสู่เป้าหมายที่กำหนดด้วยดี

เป้าหมายของการตัดสินใจ

ในตอนนี้อาจจะกล่าวเน้นย้ำอีกครั้งหนึ่งว่า ผู้กระทำการตัดสินใจนั้น ย่อมมีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ในใจในการตัดสินใจ ดังนั้นในลักษณะความหมายของการตัดสินใจในแง่ ของพฤติกรรมตัดสินใจของมนุษย์แล้ว ก็อาจกล่าวได้ว่าการตัดสินใจเป็นกระบวนการของ มนุษย์ที่รู้สึกได้เกี่ยวกับปรากฏการณ์ทางสังคมและเอกบุคคลที่มีค่านิยมและความเชื่อแฝงอยู่ ซึ่ง รวมทั้งทางเลือกซึ่งมีพฤติกรรมของบุคคลหนึ่งได้เลือกเพื่อให้สามารถก้าวไปสู่สภาพการณ์ที่พึงปรารถนา

ในลักษณะความหมายเช่นนี้ เราก็จะได้เห็นแง่ของพฤติกรรมของมนุษย์ที่ว่าแท้จริง แล้วเป้าหมายของการตัดสินใจนั้นผู้ทำการตัดสินใจในความหมายดังกล่าวนี้จะเป็นผู้ทำการตัดสินใจ ในฐานะเอกบุคคลหนึ่ง ซึ่งจะมีความรู้สึกบางอย่างเกิดขึ้นด้วย เป็นต้นว่าเอกบุคคลนั้นจะต้องมี กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึก และมีความรู้ความสามารถ โดยทั่ว ๆ ไปในการตัดสินใจ (cognition) ในประการที่สองยังปฏิบัติกรทางจิตที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่เรียกว่าความปรารถนาความ ต้องการหรือความตั้งใจ และประการสุดท้าย คือทัศนคติทางจิตที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์และความรู้สึก และความพึงพอใจ (affectation) ซึ่งความรู้สึกทางจิตดังกล่าวนี้ จะเป็นความรู้สึกที่เอกบุคคลจะได้นำไปพิจารณาทางเลือกและเลือกที่จะสร้างความพึงพอใจให้กับตัวเองมากที่สุดเท่าที่จะมากได้

เพราะฉะนั้น ก็อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า ที่จริงแล้วเป้าหมายของการตัดสินใจนั้น เป็นการเสาะแสวงหาสถานภาพอันพึงปรารถนา หมายถึง การที่จะได้เลือกในการสร้างความพึงพอใจ กับตัวเองมากที่สุดนั่นเอง

พฤติกรรมทั่วไปของการตัดสินใจของมนุษย์

โดยปกติแล้วดูเหมือนว่า เราพอที่จะพิจารณา กำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ได้ในสิ่ง ที่เข้าเกี่ยวข้องกับสถานการณ์สิ่งแวดล้อมเป็นหลายระดับทีเดียว โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเกี่ยวกับ พฤติกรรมการตัดสินใจของมนุษย์นั้น โดยทั่วไปเราก็อาจจะแยกแยะระดับการเข้าไปเกี่ยวข้องกับ สถานการณ์สิ่งแวดล้อมเป็น 3 ระดับคร่าว ๆ ด้วยกันคือ

นิสัย (Habit)

นิสัยในที่นี้หมายถึง ปฏิบัติการที่ตอบที่ถูกระบุไว้ โดยการกำหนดเงื่อนไขและจะ มองในแง่การปฏิบัติการประจำวันเป็นการประพฤติปฏิบัติไปตามประสบการณ์ผ่านมาและจะเกิด ผลดี จึงอาจจะไม่พยายามประเมินสิ่งที่ได้ทำมาแล้วนั้น ซึ่งโดยปกติเราก็ทราบดีแล้วว่านิสัยนั้น เป็นผลของการเรียนรู้ หรือประสบการณ์ที่ผ่านมาแล้ว หากว่าการประพฤติที่เป็นไปในลักษณะที่ ค่อนข้างจะเป็นอัตโนมัติ ทั้งนี้ก็เพราะว่าได้มีการประพฤติปฏิบัติซึ่งเป็นไปซ้ำซ้ำจะอัตโนมัติ ทั้งนี้ ก็เพราะว่าได้มีการประพฤติปฏิบัติเช่นนี้มาก่อนแล้ว และรู้สึกว่าได้ผลดีพอสมควร เพราะฉะนั้นการ ตัดสินใจและการเลือกทางเลือกในสถานการณ์ใหม่ ซึ่งถึงแม้จะเป็นสถานการณ์ใหม่แต่ก็ คล้ายคลึงสถานการณ์เก่า มนุษย์ก็ชอบที่จะตัดสินใจหรือเลือกทางเลือกตามความเคยชินที่ได้ ปฏิบัติมา ดูเหมือนคนส่วนใหญ่ทำการตัดสินใจในลักษณะนี้มากเสียด้วย ตัวอย่างอาจจะเห็นได้ ตั้งแต่การบริหารธุรกิจ งานราชการ ตลอดจนแม้จะทำการตัดสินใจตีความด้านกฎหมาย

ในอีกแง่มุมหนึ่ง นิสัยอาจเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจอาจตีความหมายว่าเป็นการใช้ สามัญสำนึก ทั้งนี้ก็เพราะเหตุว่า ด้วยความเคยชินในการปฏิบัติและลักษณะการตัดสินใจก็ค่อนข้างจะอัตโนมัติ นั่นเองที่ดูเสมือนทางเลือกในการตัดสินใจใด ๆ เป็นการใช้สามัญสำนึกมากกว่าที่จะ พิจารณาด้วยเทคนิคต่าง ๆ ซึ่งหลายกรณีก็สามารถช่วยในการตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ หมายถึงมุ่งเน้นการปฏิบัติตลอดจนพฤติกรรมที่จะนำไปสู่เป้าหมาย ซึ่งหากปัญหานั้นไม่สลบซับซ้อนมากนัก การใช้สามัญสำนึกก็อาจได้ผลดี แต่ถ้าเป็นปัญหาที่สลบซับซ้อนมาก ความผิดพลาด หรือความไม่มีประสิทธิภาพก็อาจเกิดขึ้นได้อย่างง่ายดาย

การแก้ปัญหา (Problem Solving)

ลักษณะของการตัดสินใจในระดับที่สองนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพฤติกรรมของมนุษย์ ที่พยายามเกี่ยวข้องกับสถานการณ์สิ่งแวดล้อมก็คือ การประเมินสิ่งใหม่ ๆ ในสถานการณ์ใหม่ พยายามที่จะใช้วิธีการเทคนิควิธีตลอดจนกลวิธีต่าง ๆ ที่ใช้มา ตลอดจนการประสบความสำเร็จ แล้วมาแก้ไขปัญหาใหม่ ๆ เหล่านี้ เราอาจจะบอกได้ว่าสิ่งที่แก้ไขคือ พฤติกรรมแนวทาง พฤติกรรมใหม่ เพราะว่าแนวทางปฏิบัติแต่ละครั้งในหลายกรณีมิได้กระทำโดยนิสัย แต่มีหลายวิธี จะประเมินสถานการณ์ใหม่ ๆ เพื่อที่จะหาหนทางในการแก้ปัญหาเหล่านั้น เพราะฉะนั้น เมื่อแก้

ปัญหาได้แล้ว สิ่งที่ได้รับอาจสะสมเป็นพฤติกรรมใหม่ที่เกิดขึ้น จะเห็นได้ว่าการแก้ปัญหาหนึ่งถึงแม้จะเกี่ยวข้องกับนิสัย แต่มีข้อแตกต่างว่าอาจได้เกิดมีนิสัยใหม่หรือกระบวนการวิธีปฏิบัติใหม่เกิดขึ้น ในกรณีนี้เราจึงเรียกว่า เป็นพฤติกรรมการตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์สิ่งแวดล้อมในการแก้ปัญหา ซึ่งโดยทั่ว ๆ ไปแล้วก็มีปัญหาในตัวของมันเอง ทั้งนี้เพราะเหตุว่า โดยธรรมชาติของมนุษย์มีความจริงอยู่ประการหนึ่งที่ไม่ชอบเสี่ยงกระทำกรใด ๆ หมายถึงว่า หากเป็นสถานการณ์ใหม่แล้ว อาจเกิดความหวาดกลัว ไม่กล้าเผชิญปัญหาหรือข้อเท็จจริงที่ไม่สำหรับตัวเอง อย่างไรก็ตามในเรื่องของการเสี่ยงของบุคคลและเป็นบุคคลเดี่ยวหรือกลุ่มก็ตาม ย่อมมีพื้นฐานอยู่บนลักษณะหนึ่งเรียกว่า อัตราประโยชน์ (Utility) เมื่อบุคคลมองอัตราประโยชน์สถานการณ์แนวทางการปฏิบัติก็จะเปลี่ยนไป ก็อาจจะเปลี่ยนระดับความเสี่ยงของตนเองลง หรือเพิ่มมากขึ้น เพื่อที่จะแก้ปัญหาในสถานการณ์ใหม่ ๆ เหล่านั้น ซึ่งในแง่นี้เองที่เราเห็นว่าระดับการมองเห็น ละเอียดเข้าซึ่งเป็นผลมาจากการเรียนรู้ จะมีผลอย่างมากในการรับรู้อัตราประโยชน์หรือแนวทางการแก้ปัญหา แต่อย่างไรก็ตาม ในระดับของการพยายามเข้าเกี่ยวข้องกับสถานการณ์สิ่งแวดล้อมนั้นตัวกำหนดอีกประการหนึ่งที่เราพิจารณาคือ ระดับของการเสี่ยงของตัวบุคคลที่ทำการตัดสินใจอยู่นั่นเอง

การสร้างสรรค์ (Creativity)

ลักษณะของการสร้างสรรค์เป็นลักษณะพฤติกรรมการตัดสินใจในระดับที่สาม ซึ่งเป็นลักษณะที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์แปลกใหม่คือไม่สามารถจะนำเอาปฏิกิริยาตอบโต้หรือประสบการณ์ที่ผ่านมาแล้วมาช่วยได้มากนัก พฤติกรรมการตัดสินใจแบบนี้ มักจะควบคู่กับการมองเห็นช่องทางในทันทีทันใด ซึ่งในด้านการทำการตัดสินใจซึ่งเรามักจะใช้วิธีการตัดสินใจที่เรียกว่า Hueristic ซึ่งแนวคิดเรื่องพฤติกรรมการตัดสินใจของมนุษย์ในลักษณะนี้เป็นไปได้กับแนวความคิดของ Durkin ซึ่งกล่าวว่าแนะนำไว้ว่าในตอนแรกเป็นเรื่องของการทดลองแล้วประสบความสำเร็จผิดพลาด (trial and error) ปฏิบัติการใด ๆ จำเป็นต้องลองดูเสียก่อนแล้วจึงจะได้เรียนรู้จากสิ่งที่ผิดพลาด เพื่อที่จะได้ไม่ทำสิ่งนั้นอีก ถัดไปคือจะต้องค่อย ๆ ทำการวิเคราะห์ (gradual analysis) และท้ายที่สุดคือการจัดรูปแบบใหม่ในทันทีทันใด

พฤติกรรมการตัดสินใจของมนุษย์ก็เช่นกัน หากเราประสบปัญหาในครั้งแรก เราจะพิจารณาดูก่อนจะใช้วิธีอย่างใดเป็นได้หากว่ามีการผิดพลาดก็อาจจะจดจำไว้จะได้ไม่ดำเนินการผิดพลาดอีกต่อไป เมื่อมีประสบการณ์ก็จะค่อย ๆ เพิ่มกระบวนการวิเคราะห์ให้ผู้บริหารหรือผู้จัดการและนักธุรกิจในระดับสูงทั่วไปที่มีประสบการณ์มาก พยายามเพิ่มพูนความรู้ความสามารถให้กับตัวเองก็สามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นเกือบจะเรียกได้ว่าเป็นการแก้ปัญหาเฉพาะหน้านั่นเอง ในเรื่องของการสร้างสรรค์ในปัจจุบันนี้จะมีการกล่าวขวัญถึงกันมากที่พยายามสร้างให้มีขึ้นแต่ก็ไม่ได้หมายความว่าทุกคนจะสามารถสร้างสรรค์ความคล้ายกันทั้งนี้เพราะเหตุว่าความแตกต่างระหว่างบุคคล

ประสบการณ์ส่วนหนึ่งที่อาจไม่กล้าที่จะทดลองซึ่งจะเห็นได้ว่าในระดับของการเข้าไปเกี่ยวข้องกับสถานการณ์สิ่งแวดล้อมในระดับนี้ คือการสำรวจสรรที่มีลักษณะของการเสี่ยงมาเกี่ยวข้องด้วย ถ้าหากว่าตัวบุคคลที่ทำการตัดสินใจมีลักษณะไม่กล้าเสี่ยงก็ไม่กล้าที่จะทดลองเพื่อที่จะประสบความสำเร็จ ผิดพลาดอันเป็นขั้นหนึ่งของการเสริมสร้างการสร้างสรรค์ให้ได้ประโยชน์มากยิ่งขึ้น

ในอีกแง่หนึ่งของการสร้างสรรค์นั้น มองดูผิวเผินอาจจะเป็นการสำรวจสรร แต่แท้ที่จริงอาจจะเป็นความรู้สึกประเภทหนึ่งเรียกได้ว่าเป็นลางสังหรณ์ (hunch) ที่เรียกว่ามีประสาทสัมผัสที่ 6 ที่สามารถคาดการณ์หรือมองเห็นเหตุการณ์จะโดยรู้ตัวหรือไม่ก็ตามที่มองเห็นอนาคตได้ถูกต้องแม่นยำ ในกรณีเช่นนี้จะเห็นได้ว่าเป็นการแก้ปัญหาหรือเลือกทางเลือกได้ทันทีทันใดเช่นกัน เพียงแต่ว่า สาเหตุที่เกิดความรู้สึกเช่นนั้น มิได้หมายความว่าได้ผ่านกระบวนการสร้างสรรค์ หากแต่ว่าเป็นการมองเห็นลู่ทางโดยสภาพลึกลับบอกใบ้ บางสิ่งบางอย่างที่ตัวเองรู้สึกขึ้นมาได้ทันทีทันใด และในหลายกรณีจะเห็นว่าผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จคือผู้ทำการตัดสินใจในระดับสูงที่ได้ผ่านงานมามากแล้วมักใช้วิธีนี้เป็นอย่างมาก ควบคู่ไปกับลักษณะนิสัยในทางด้านการปฏิบัติจริง ๆ แล้ว เป็นการผสมผสานกันระหว่างความสามารถของผู้ทำการตัดสินใจกับโชคของผู้ทำการตัดสินใจนั่นเอง เพราะตามสภาพของผู้ทำการตัดสินใจในสถานการณ์สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่มนุษย์พยายามเข้าไปเกี่ยวข้องหรือพยายามทำความเข้าใจนั้น บางคนอาจมีความรู้ความสามารถมาก แต่โชคไม่อำนวยก็อาจจะไม่สามารถประสบความสำเร็จได้ แต่ในทางตรงกันข้ามบุคคลอาจจะไม่มีความรู้ความสามารถ แต่ลู่ทางในการดำเนินการตัดสินใจ และการดำเนินการไปสู่ความสำเร็จได้หรือที่เรียกกันโดยทั่วไปว่าโชคช่วยนั้น อาจจะมีโอกาสที่จะประสบความสำเร็จในการตัดสินใจมากด้วยเช่นกัน แต่เราอาจกล่าวได้ว่า ทั้งความรู้ความสามารถและโชคนั้นเป็นลู่ทางอันเกิดขึ้นจากสิ่งที่ดูผิวเผินมองคล้ายกับจะเป็นการสร้างสรรค์ แต่แท้จริงแล้วสาเหตุจากการเกิดอาจจะเป็นดังที่กล่าวมาแล้ว

3. การตัดสินใจของตำรวจสายตรวจ (สุรพงษ์ ไทยประเสริฐ, 2541, น. 88-89)

สภาพทั่วไปของการตัดสินใจ

ในองค์กรใด ๆ ก็ตามจะมีตำแหน่งหน้าที่ต่าง ๆ ตั้งแต่ลำดับสูงลดหลั่นมาจนถึงตำแหน่งหน้าที่การงานขั้นพื้นฐาน การมีลำดับชั้นของเจ้าหน้าที่ที่ทำงานเป็นลำดับขั้นนั้น เป็นผลจากการพยายามแบ่งหน้าที่รับผิดชอบและขอบเขตงานให้ย่อยลงมา ยิ่งมีการย่อยตำแหน่งลงไปมากเท่าใด ตำแหน่งงานที่ต่ำลงไปก็จะมีขอบเขตการตัดสินใจน้อยลงเท่านั้น ส่วนตำแหน่งที่สูงในองค์กรโดยทั่วไปจะมีขอบเขตการตัดสินใจมากขึ้นกว่าตำแหน่งที่ต่ำไปตามลำดับชั้น และนอกจากนั้นยังหมายความว่า ผู้ที่อยู่ในตำแหน่งที่สูงกว่าสามารถควบคุมดูแลผู้ใต้บังคับบัญชาให้

ปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายไว้ด้วย ทั้งนี้เพราะผู้บังคับบัญชายอมรับว่า ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา มีหน้าที่ความรับผิดชอบการปฏิบัติหน้าที่ได้ผลเพียงใด

แต่สำหรับในองค์กรตำรวจนั้น มีสภาพแตกต่างไปจากสภาพดังกล่าว เนื่องจากงานตำรวจเป็นงานที่เริ่มจากระดับต่ำไปสู่ระดับสูงประกอบกับโครงสร้างขององค์กรตำรวจปัจจุบันมีลักษณะเป็นโครงสร้างแบบสูงเป็นการบริหารราชการที่มีช่วงการบังคับบัญชากว้าง และซับซ้อนมากเกินไป อีกทั้งเพราะความหลากหลายในบทบาทหน้าที่และภารกิจตำรวจ จึงทำให้ไม่เหมาะสมหรือสอดคล้องกับปรัชญาของงานตำรวจในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรม การตัดสินใจ การวินิจฉัยสั่งการ การส่งผ่านข้อมูลหรือการสื่อสารระหว่างผู้ปฏิบัติจริงกับผู้บริหารระดับสูงจึงเกิดปัญหาความล่าช้าไม่ทันการ เกิดการผิดพลาดของข้อมูลสื่อสารที่สื่อสารกันภายในองค์กรขึ้น

เกี่ยวกับการตัดสินใจในองค์กรตำรวจนั้น ผู้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับประชาชนมากที่สุดก็คือ ตำรวจชั้นผู้น้อย หรือชั้นประทวนและพลตำรวจที่ออกตรวจตราตามท้องที่ต่าง ๆ แต่ตำรวจเหล่านี้กลับเป็นผู้ที่จะต้องใช้ในการตัดสินใจมากที่สุดเมื่อเกิดเหตุแต่ละครั้ง ตำรวจที่จะต้องไปที่เกิดเหตุกันก็คือตำรวจกลุ่มนี้นั่นเอง เป็นงานในลักษณะสายตรวจ ซึ่งปัจจุบันโดยทั่วไปแล้วมีการจัดกำลังสายตรวจออกเป็น 3 ลักษณะด้วยกัน คือ สายตรวจเดินเท้า สายตรวจรถจักรยานยนต์ และสายตรวจรถยนต์

ในสภาพความเป็นจริงตำรวจเหล่านี้ มักเป็นผู้ที่ได้รับการฝึกอบรมมาน้อย ไม่ว่าจะเป็นวุฒิมหาวิทยาลัย ประสพการณ์ หรือแม้แต่ทางด้านวิชาชีพ ซึ่งส่วนใหญ่ของตำรวจผู้ปฏิบัติงานอยู่ในระดับนี้ เป็นผู้ก้าวมาจากตำรวจชั้นต่ำกว่าในระดับที่สูงขึ้นไป แต่กลับเป็นผู้มีอิทธิพลด้วยการตัดสินใจว่าจะจับกุมหรือระงับเหตุนั้น ๆ จะใช้อาวุธปืนหรือไม่ประการใด

พอที่จะเห็นได้ว่าองค์กรตำรวจนั้นผู้มีตำแหน่งต่ำสุดกลับกลายเป็นผู้ที่มีขอบเขตการตัดสินใจมากที่สุด ทั้งนี้เพราะกระบวนการยุติธรรมเริ่มต้นที่จุดนี้การจับกุมบุคคลเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมนั้น ย่อมหมายถึงการสร้างประวัติให้เกิดแก่ประชาชนผู้นั้น หากว่าจุดเริ่มต้นผิดพลาดแล้วเรื่องราวต่าง ๆ ก็ก็จะเกี่ยวพันขึ้นสู่สายการบังคับบัญชาด้วยข้อมูลที่ไมถูกต้องความผิดพลาดยังถูกป้อนกลับหรือส่งต่อไปสู่สถาบันอื่น ๆ ในหน่วยงานกระบวนการยุติธรรมในลักษณะของระบบย่อยที่มีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน และผลที่สุดจะทำให้ขาดความร่วมมือสนับสนุนจากประชาชนซึ่งนับเป็นเรื่องราวที่สำคัญมากต่อภารกิจตำรวจ

กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องในการเผชิญเหตุของสายตรวจ

ความผิดทางอาญานั้นได้แก่ บรรดาความผิดที่กระทำต่อรัฐ หรือเป็นการเสียหายต่อประชาชนอาจมีโทษหนักหรือเบา สุดแล้วแต่กฎหมายจะกำหนดไว้ แม้ว่าจะไม่มีผู้ร้องทุกข์กล่าวโทษ หากเจ้าหน้าที่ตำรวจสืบทราบ ก็ถือว่าเป็นหน้าที่โดยตรงของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่จะสืบสวนจับกุมผู้กระทำผิดตามหน้าที่ กฎหมายอาญายังได้แบ่งประเภทความผิดต่อส่วนตัว ความผิดต่อส่วนตัวนี้เจ้าหน้าที่ตำรวจไม่สามารถดำเนินการสืบสวนจับกุมผู้กระทำผิดตามลำพัง หากไม่ได้รับเรื่องราวร้องทุกข์กล่าวโทษจากผู้เสียหายเสียก่อน ดังนั้นก่อนที่เจ้าหน้าที่ที่จะเข้าจับกุมผู้กระทำผิดอาญา จะต้องทราบความผิดที่เกิดขึ้นนั้นเป็นความผิดอาญาส่วนตัวหรือความผิดอาญาแผ่นดิน จึงจะสามารถจัดการให้ถูกต้องตามกฎหมาย กระทรวงมหาดไทยได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของตำรวจในส่วนที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาไว้ดังต่อไปนี้ (วีรพล กุลบุตร, 2541, น. 141-156)

1. ตำรวจที่ได้รับมอบหมายหน้าที่ให้รับผิดชอบ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และกฎหมายอื่น อันเกี่ยวกับความผิดในกรณีคดีอาญาในเขตพื้นที่ตามที่กำหนดไว้ ให้ปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของตนเองโดยเคร่งครัด

2. ตำรวจโดยทั่ว ๆ ไป แม้ตามปกติจะไม่มีเขตอำนาจหรือเขตพื้นที่รับผิดชอบในการระงับปราบปรามผู้กระทำผิดคดีอาญาโดยตรง หรือเป็นการปฏิบัติงานนอกเขตอำเภอ หรือเขตพื้นที่ซึ่งตนต้องรับผิดชอบโดยตรงก็ตาม หากมีเหตุเกิดขึ้นในลักษณะที่ต้องระงับปราบปรามทันทีหรือมีเหตุความผิดซึ่งหน้า ต้องรีบติดตามผู้กระทำผิด เพื่อจับกุมทันที ตำรวจทุกคนต้องรีบดำเนินการในเรื่องนั้น ๆ ตามอำนาจหน้าที่ที่จะละเว้นเสียหาไม่ได้

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการตรวจค้น

การดำเนินการที่บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลนั้น ตำรวจสายตรวจจำเป็นต้องทราบและเข้าใจหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ดังต่อไปนี้

การตรวจค้น

การตรวจค้นเป็นการกระทำที่อาจละเมิดถึงสิทธิและเสรีภาพของประชาชน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 หมวด 1 มาตรา 4 บัญญัติไว้ว่า “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง” และในหมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย มาตรา 28 บัญญัติไว้ว่า บุคคลย่อมอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ใช้สิทธิหรือเสรีภาพของตนเองได้เท่าที่ไม่ได้ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่นไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ขัดต่อศีล

ธรรมอันดีของประชาชน บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้ สามารถยก บัพัญญูติแห่งรัฐธรรมนูญนี้เพื่อใช้สิทธิทางศาล หรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลนั้น มาตรา 31 บัญญัติไว้ว่า บุคคลย่อมมีสิทธิเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย การทรมานทารุณกรรม หรือการลงโทษ ด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรม จะกระทำมิได้ แต่การลงโทษประหารชีวิตตามที่กฎหมาย บัญญัติ ไม่ถือว่าเป็นการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้าย หรือไร้มนุษยธรรมตามความในวรรคนี้ อย่างไรก็ตาม กฎหมายรัฐธรรมนูญได้เปิดช่องไว้เพื่อให้พนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีหน้าที่รักษาความ สงบเรียบร้อย ตามกฎหมาย ได้ดำเนินการในเรื่องการตรวจค้น จับกุมคุมขัง ดังที่ปรากฏในมาตรา 31 วรรค 2 ที่บัญญัติไว้ว่า “การจับ คุมขัง ตรวจค้นบุคคล หรือการกระทำใดอันกระทบต่อสิทธิและ เสรีภาพตามวรรคหนึ่ง จะกระทำมิได้ เว้นแต่ โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย” ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้อำนาจหน้าที่เจ้าหน้าที่ตำรวจทำการตรวจค้น เพื่อ พบและยึดสิ่งของ ซึ่งอาจจะใช้เป็นพยานหลักฐาน หรือเพื่อพบและช่วยบุคคลที่ถูกหน่วงเหนี่ยว กักขังโดยมิชอบด้วยกฎหมาย หรือเพื่อพบบุคคลที่หมายจับ

การค้นแบ่งออกเป็น 2 ประการคือ การค้นตัวบุคคลและการค้นสถานที่

1. การค้นตัวบุคคล

การค้นตัวบุคคลในสถานที่สาธารณะสถานเป็นการค้นตัวบุคคลต้องสงสัยที่ยังมิได้ ถูกจับกุม โดยจะต้องมีเหตุอันสมควรสงสัยอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

เมื่อมีเหตุอันสงสัยว่า บุคคลนั้นจะมีสิ่งของไว้ในการครอบครอง เพื่อจะใช้ในการ กระทำความผิดหรือ เมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่า สิ่งของที่อยู่ในความครอบครองนั้น ได้มาโดยกระทำ ผิด เมื่อมีเหตุอันสมควรสงสัยว่า สิ่งของที่อยู่ในความครอบครองของบุคคลนั้นมีไว้เป็นความผิด ใน ปัจจุบันการตรวจค้นบุคคลในสาธารณะสถานของสายตรวจ มีการปฏิบัติกันอย่างมาก เนื่องจาก เป็นมาตรการป้องกันอาชญากรรมในเชิงรุก และได้ผลทางจิตวิทยาต่อคนร้าย ทำให้คนร้ายไม่กล้า ลงมือกระทำความผิดและบ่อยครั้งที่ตำรวจสามารถตรวจค้นจับกุมบุคคลที่กระทำความผิดโดยมี อาวุธ วัตถุ หรือเครื่องมืออย่างอื่น ที่อาจใช้ในการกระทำความผิด เช่น ตรวจค้นจับกุม ผู้พกพาอาวุธเครื่องกระสุน หรือตรวจค้นจับกุมผู้มีสิ่งของที่มีไว้เป็นความผิด เช่น ยาเสพติดให้โทษ

การตรวจค้นบุคคลในที่สาธารณะในขณะที่ทำการตรวจค้นในที่สาธารณะ ถ้ามีเหตุอัน ควรสงสัยว่า บุคคลที่อยู่ในที่ที่ถูกค้น ซุกซ่อนสิ่งของที่ต้องการพบไว้ในร่างกาย เจ้าพนักงานผู้ค้นมี อำนาจค้นตัวผู้นั้นได้

การตรวจค้นผู้ถูกจับกุม เจ้าพนักงานผู้จับหรือผู้รับตัวผู้ถูกจับไว้ มีอำนาจค้นตัว ผู้ต้องหาและยึดสิ่งของต่าง ๆ ที่อาจจะใช้เป็นพยานหลักฐานได้ การค้นตัวผู้ถูกจับต้องกระทำโดย

สุภาพ หากผู้ถูกค้นเป็นผู้หญิงต้องให้หญิงอื่นเป็นผู้ค้น โดยหาสถานที่มิดชิดพอสมควรแก่สภาพห้องที่เพื่อป้องกันมิให้ผู้ถูกค้นได้รับความอับอาย

2. การค้นสถานที่

แยกเป็นการค้นในที่รโหฐานและการค้นในที่สาธารณะสถาน แต่ถ้าจะค้นในพระราชวังหรือในที่พระมหากษัตริย์ พระมเหสี หรือผู้สำเร็จราชการแทนประทับหรืออยู่จะใช้หมายค้นไม่ได้ จะต้องได้รับอนุญาตจาก รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเสียก่อน จึงเข้าตรวจค้นได้

การค้นในที่รโหฐาน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 35 บัญญัติไว้ว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิเสรีภาพในเคหสถาน บุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองในการที่จะอาศัย และครอบครองเคหสถานโดยปกติสุข การเข้าไปในเคหสถานโดยปราศจากความยินยอมของผู้ครอบครองหรือการตรวจค้นเคหสถานจะกระทำมิได้ เว้นแต่ โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย” บทกฎหมายในรัฐธรรมนูญ ที่ให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ตรวจค้น ปรากฏในหมวด 8 เรื่อง ศาล ส่วนที่ 1 บททั่วไป มาตรา 238 ซึ่งบัญญัติว่า “ในคดีอาญา การตรวจค้นในที่รโหฐานจะกระทำมิได้ เว้นแต่จะมีคำสั่ง หรือหมายของศาล หรือมีเหตุให้ค้นได้โดยไม่มีคำสั่งหรือหมายของศาล ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ” ผลการจากบัญญัติในมาตรา 238 ดังกล่าว ทำให้อำนาจในการออกหมายค้นซึ่งแต่เดิมเป็นอำนาจของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ หรือศาลเหลือเพียงเป็นอำนาจของศาลเท่านั้น

การค้นโดยมีหมาย โดยปกติ การค้นในที่รโหฐานจะต้องมีหมายค้นและเจ้าพนักงานผู้มีชื่อในหมายค้น หรือผู้รักษาราชการแทนตามระเบียบเท่านั้น มีอำนาจจัดการให้เป็นไปตามหมายนั้น

การค้นโดยไม่ต้องมีหมายต้องประกอบด้วยเหตุใดเหตุหนึ่งดังต่อไปนี้

- เมื่อมีเสียงร้องให้ช่วยมาจากในที่รโหฐาน
- เมื่อปรากฏความผิดซึ่งหน้ากระทำลงในที่รโหฐาน
- เมื่อบุคคลที่ได้กระทำความผิดซึ่งหน้าขณะที่ถูกไล่จับหนีเข้าไป หรือมีเหตุอันแน่นแฟ้น ควรสงสัยว่า ผู้ที่ต้องการจับนั้นเข้าไปซุกซ่อนตัวอยู่ในที่รโหฐานนั้น
- เมื่อมีความสงสัยตามสมควรว่า สิ่งของที่ได้มาจากการกระทำความผิดได้ซ่อน หรืออยู่ในที่รโหฐานนั้น และจะต้องมีเหตุอันควรเชื่อว่า เนื่องจากการเนินซ้ำกว่าจะเอาหมายค้นนั้นสิ่งของนั้นจะถูกโยกย้ายเสียก่อน
- เมื่อที่รโหฐานที่จะค้นนั้น ผู้จะต้องถูกจับเป็นเจ้าบ้านและการจับนั้นมีหมายจับ หรือผู้จับนั้นมีหมายจับโดยไม่ต้องมีหมายจับตามที่กฎหมายให้อำนาจไว้

- เมื่อที่รโหฐานที่จะคั่น เจ้าบ้านยอมให้เจ้าพนักงานเข้าคั่นและได้ทำหลักฐานลงลายมือชื่อรับแจ้ง ยินยอมให้คั่นโดยไม่ต้องมีหมายคั่น

เวลาในการคั่น

การคั่นในที่รโหฐานจะต้องกระทำระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นและตก (กลางวัน) เว้นแต่กรณีดังต่อไปนี้

1. เมื่อทำการคั่นตั้งแต่เวลากลางวัน หากไม่เสร็จจะคั่นต่อไปในเวลากลางคืนก็ได้
2. ในกรณีฉุกเฉินอย่างยิ่ง ซึ่งจำเป็นจะต้องเข้าดำเนินการในปัจจุบันทันด่วน หรือ ชุลมุนวุ่นวายหากรอเข้าไป จะทำให้เหตุการณ์เปลี่ยนแปลงไปเป็นผลร้าย หรือผลในทางคดี เช่นไม่ได้ตัวผู้กระทำผิด หรือเหตุนั้นก่อให้เกิดผลร้ายอื่น ๆ ต่อไปได้ ซึ่งจะต้องพิจารณาเป็นเรื่อง ๆ ไป
3. มีกฎหมายอื่นบัญญัติไว้เป็นพิเศษ เช่น ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2519 มาตรา 14 (1) บัญญัติไว้ว่า เพื่อการดำเนินการป้องกันและปราบปรามการกระทำเกี่ยวกับยาเสพติด ให้กรรมการ เลขาธิการ รองเลขาธิการ เจ้าพนักงานมีอำนาจเข้าไปในเคหสถาน สถานที่ใด ๆ หรือยานพาหนะใด ๆ ในเวลากลางคืนได้ ในกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ายาเสพติดให้โทษซุกซ่อนอยู่โดยไม่ชอบกฎหมาย หรือบุคคลที่จะถูกจับได้หลบซ่อนตัวอยู่ในที่เคหสถานนั้น ประกอบกับมีเหตุอันควรเชื่อว่า หากไม่ดำเนินการในทันทีทันใด บุคคลนั้นจะหลบหนี หรือสิ่งของผิดกฎหมายนั้นจะถูกโยกย้ายเสียก่อน

4. การคั่นเพื่อจับผู้ร้าย หรือผู้ร้ายสำคัญ จะทำในเวลากลางคืนก็ได้แต่ต้องขออนุญาตเป็นพิเศษจากศาลตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่กำหนดในข้อบังคับของประธานศาลฎีกา

ในกรณีที่มีการคั่นโดยหมายเจ้าพนักงานผู้มีชื่อในหมายคั่นหรือผู้รักษาราชการแทน ซึ่งต้องเป็นพนักงานฝ่ายปกครองตั้งแต่ระดับสามหรือตำรวจซึ่งมียศตั้งแต่ชั้นร้อยตำรวจตรีขึ้นไปเท่านั้น มีอำนาจเป็นหัวหน้าจัดการให้เป็นไปตามหมายนั้น

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจับกุม

การจับกุม

เจ้าพนักงานจะจับผู้ใดโดยไม่มีหมายจับไม่ได้ เว้นแต่ จะจับในกรณีต่อไปนี้

1. เมื่อบุคคลนั้นได้กระทำผิดซึ่งหน้าซึ่งได้บัญญัติไว้ในมาตรา 80 ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
2. เมื่อพบบุคคลโดยมีพฤติการณ์อันควรสงสัยว่าผู้นั้นน่าจะก่อเหตุร้ายให้เกิดภัยอันตรายแก่บุคคลหรือทรัพย์สินของผู้อื่นโดยมีเครื่องมือ อาวุธ หรือวัตถุอย่างอื่นอันสามารถอาจใช้ในการกระทำความผิด

3. เมื่อมีเหตุที่จะออกหมายจับบุคคลนั้นตามมาตรา 66 (2) ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่มีความจำเป็นเร่งด่วนที่ไม่อาจขอให้ศาลออกหมายจับบุคคลนั้นได้

4. เมื่อเป็นการจับผู้ต้องหาหรือจำเลยที่หนีหรือจะหลบหนีในระหว่างถูกปล่อยชั่วคราวตามมาตรา 117 ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ตำรวจมีอำนาจจับกุมผู้ที่กระทำความผิดอาญาได้โดยทั่วไปไม่จำกัดพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความผิดซึ่งหน้า ตำรวจทุกคนที่ประสบเหตุจะต้องเข้าจับกุมทันที

การจับกุมในที่รโหฐาน

โดยปกติจะมีหมายจับหรือไม่ก็ตาม กฎหมายมิให้จับในที่รโหฐาน เว้นแต่จะต้องปฏิบัติตามมาตรา ๖๖ ว่าด้วยการค้นในที่รโหฐาน

การจับในที่รโหฐาน แบ่งออกเป็น 2 กรณี ดังต่อไปนี้

1. จับโดยมีหมาย

- เจ้าพนักงานจะต้องมีทั้งหมายค้นและหมายจับ
- มีหมายค้นอย่างเดียว แต่ในขณะที่ตรวจค้นได้พบบุคคล หรือพบพฤติการณ์ของบุคคลที่มีลักษณะที่เจ้าพนักงานตำรวจสามารถจับกุมได้ โดยไม่ต้องมีหมายจับ
- เมื่อที่รโหฐานที่จะเข้าจับนั้น ผู้จะต้องถูกจับเป็นบ้าน และการจับนั้นมีหมายจับ เจ้าพนักงานผู้จับจึงไม่ต้องมีหมายค้น

2. จับโดยไม่มีหมาย

- เมื่อปรากฏความผิดซึ่งหน้ากำลังกระทำลงที่รโหฐาน โดยปรากฏแก่เจ้าพนักงานตำรวจนั่นเอง
- เมื่อบุคคลที่ได้กระทำความผิดซึ่งหน้าขณะถูกไล่จับหนีเข้าไป หรือมีเหตุแน่นแฟ้นควรสงสัยว่า ได้เข้าไปซุกซ่อนตัวอยู่ในที่รโหฐานนั้น
- เมื่อที่รโหฐานนั้นผู้ที่จะต้องถูกจับเป็นเจ้าบ้าน และการจับนั้นเป็นการจับโดยอาศัยข้อยกเว้นของกฎหมาย โดยไม่ต้องมีหมายจับดังกล่าวข้างต้น

วิธีการปฏิบัติในการจับกุม

1. เจ้าพนักงานผู้จับ ต้องแจ้งให้เขาทราบว่าเขาต้องถูกจับ (ไม่มีหมายจับ) หรือแจ้งข้อความในหมายให้ทราบ หรือแสดงหมายให้ตรวจดู (มีหมายจับ) แล้วสั่งให้ผู้ถูกจับไปยังที่ทำการของเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจพร้อมด้วยผู้จับ

2. หากมีความจำเป็นจะใช้วิธีการดังกล่าวตามข้อ 1 ไม่ได้ เจ้าพนักงานมีความจำเป็นต้องใช้อำนาจในการจับและควบคุมเพื่อป้องกันการหลบหนี หรือในกรณีที่ผู้จะต้องถูกจับขัดขวาง หรือ

ขัดขวางการจับ หรือหลบหนี หรือพยายามจะหลบหนี ผู้ที่ทำการจับมีอำนาจใช้วิธีหรือความป้องกัน ทั้งหลายเท่าที่เหมาะสมแก่พฤติการณ์แห่งเรื่องในการจับกุมนั้น

3. ในการจับบุคคลตามหมายจับ เจ้าพนักงานผู้จับจะขอความช่วยเหลือจากบุคคลที่อยู่ใกล้เคียงเพื่อจัดการตามหมายนั้นก็ได้ แต่จะบังคับให้ผู้ใดช่วยโดยอาจเกิดอันตรายแก่เขานั้นมิได้

ระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดีที่เกี่ยวข้องกับการตรวจท้องที่

การช่วยเหลือประชาชนในหน้าที่ของตำรวจ

หน้าที่ของตำรวจ ไม่ได้มุ่งหมายแต่เพียงในเรื่องที่เกี่ยวกับการป้องกัน หรือระงับปราบปรามผู้กระทำความผิดกฎหมายอาญาเท่านั้น ยังมีหน้าที่ในส่วนอื่น ๆ ที่ไม่ขัดต่อหน้าที่ในการป้องกัน หรือระงับปราบปรามผู้กระทำความผิดกฎหมายทางอาญาอยู่อีกหลายประการ จึงสรุปได้ว่าหน้าที่ของตำรวจนั้นย่อมมุ่งหมายให้ความช่วยเหลือประชาชนในเรื่องอื่นด้วยเช่น

1. ช่วยเหลือผู้เจ็บป่วย เป็นต้นว่า ช่วยให้ได้รับการพยาบาลเบื้องต้นพอให้พ้นเขตอันตรายในระยะแรก หรือช่วยจัดส่งผู้ป่วยให้ถึงหมอ

2. ช่วยเหลือแก่ เด็ก และผู้หญิง ซึ่งอยู่ในลักษณะล่อแหลมต่อความปลอดภัย เป็นต้นว่า อยู่ในที่เปลี่ยว หลงทาง ข้ามถนนในขณะที่พายุฝนพายุพัดพายุ หรือในที่อื่นใดที่เห็นว่าถ้าไม่ช่วยเหลืออาจได้รับอันตราย

3. ช่วยจัดการระงับหรือป้องกันเหตุการณ์ที่เห็นว่า ถ้าปล่อยปละละเลยไว้ อาจเป็นชนวนให้เกิดเป็นความผิดทางอาญาขึ้นได้โดยง่าย

4. ช่วยให้คำแนะนำหรือช่วยเหลือประการอื่นใดในสิ่งที่สามารถช่วยได้ เมื่อการช่วยนั้นไม่เป็นการขัดต่อระเบียบแบบแผน หรือราชการในหน้าที่ตำรวจ

การช่วยเหลือดังกล่าวข้างต้น ข้าราชการตำรวจทุกคนต้องถือว่า เป็นสาระสำคัญส่วนหนึ่งที่มีความกระทำด้วยความเต็มใจ แต่ในกรณีใดที่ทำแล้วอาจเป็นเหตุให้ถูกมองไปในทางเสื่อมก็ควรให้ความระมัดระวัง เช่น ในเรื่องที่ช่วยเหลือแล้วจะมีฝ่ายหนึ่งได้เปรียบ แต่อีกฝ่ายเสียเปรียบก็ต้องกระทำด้วยความเที่ยงธรรมและระมัดระวัง

การที่ตำรวจจะเป็นที่นิยมเชื่อถือของประชาชนได้มากเพียงใดหรือไม่นั้น อยู่ที่การวางตนเองของเจ้าหน้าที่ตำรวจ กล่าวคือต้องเป็นผู้อยู่ในศีลธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต ปฏิบัติหน้าที่ของตนด้วยความเข้มแข็ง เด็ดขาดเที่ยงธรรม ตรงไปตรงมา ปราศจากอคติ และเมื่อมีงานที่จะต้องปฏิบัติตามหน้าที่เกิดขึ้น ก็ให้รีบจัดทำไม่ชักช้า

การป้องกันทรัพย์สินของสาธารณสมบัติ

เนื่องจากปรากฏว่าสาธารณสมบัติของแผ่นดินต่าง ๆ เช่น ถนนหนทาง สะพาน ท่อประปา สายไฟฟ้า สายโทรศัพท์ และวัสดุอื่น ๆ เป็นต้น ที่เป็นของใช้ส่วนร่วมกันได้มีบุคคลที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนบุคคล ได้ลักขโมย หรือทำลาย หรือแม้แต่น้ำในคลองทั่วไปก็มีผู้ทิ้งสิ่งโสโครกทำให้เกิดเน่าเหม็น ก่อความเดือดร้อนทำความรำคาญให้แก่ประชาชนส่วนรวม ซึ่งเป็นหน้าที่ของตำรวจที่ต้องรับผิดชอบในการตรวจป้องกันมิให้ทรัพย์สินสมบัติของแผ่นดิน หรือขององค์กรต่าง ๆ เสียหายจึงให้ปฏิบัติดังนี้

1. ให้ผู้บังคับบัญชาของตำรวจท้องที่ทุกแห่ง กำชับตำรวจสายตรวจ ตำรวจผู้ยาม หมูตรวจท้องที่ ให้ปฏิบัติตามระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดีโดยเคร่งครัด ถ้าตำรวจได้ประสพการณ์วัสดุที่เป็นของใช้ส่วนร่วมร่วมกันบุบสลาย ท่อประปารั่วหรือแตก สายไฟฟ้า สายโทรศัพท์ ขาดชำรุดให้เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้พบเห็นเข้าจัดการและเป็นตัวแทนขององค์กรนั้น ๆ ทำการบำบัดความเสียหายในทันที ถ้าหากเจ้าหน้าที่ตำรวจไม่อาจแก้ไขได้ในทันทีก็ให้แจ้งผู้บังคับบัญชาทราบโดยด่วน และให้ผู้บังคับบัญชานั้นแจ้งให้เทศบาล องค์กรโทรศัพท์ แล้วแต่กรณีจัดเจ้าหน้าที่รีบไปจัดการต่อไป

2. เมื่อประชาชนได้แจ้งตำรวจผู้ยาม ตำรวจสายตรวจ หรือให้ทางสถานีตำรวจทราบไม่ว่าทางใด ให้เจ้าหน้าที่ตำรวจรีบไปบำบัดความเสียหายนั้นทันที ถ้าผู้กระทำได้กระทำความผิดกฎหมายของบ้านเมืองในเรื่องใด ก็ให้ดำเนินคดีต่อไปตามบทกฎหมายนั้น

ระบบงานตำรวจสายตรวจ

แนวคิดเกี่ยวกับระบบสายตรวจ

การตรวจท้องที่โดยตำรวจสายตรวจ คือ วิธีการด้านหนึ่งของตำรวจในการที่จะป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม การปฏิบัติงานของตำรวจสายตรวจจะมีอยู่ตลอด 24 ชั่วโมง เพื่อตรวจตราลาดตระเวนสังเกตการณ์ ดูแลความสงบเรียบร้อยภายในเขตท้องที่ ระวังเหตุร้าย ตลอดจนการจับกุมผู้กระทำความผิดกฎหมาย ถ้าในท้องที่ได้ไม่มีเจ้าหน้าที่ตำรวจออกทำการตรวจตรา พื้นที่นั้นๆ จะมีโอกาสเกิดอาชญากรรมสูงขึ้นไปด้วย และเมื่อมีเหตุอาชญากรรมเกิดขึ้น ก็เป็นหน้าที่ของตำรวจสายตรวจในการที่จะรีบไประงับเหตุที่เกิดขึ้น นอกจากนี้ตำรวจสายตรวจยังช่วยงานของพนักงานสอบสวน เพราะตำรวจสายตรวจคือบุคคลแรกที่สามารเข้าไปในสถานที่เกิดเหตุได้ก่อนผู้อื่น ภารกิจของตำรวจสายตรวจจึงนับว่ามีความสำคัญมาก หากว่าประสิทธิภาพในการทำงาน

ของตำรวจสายตรวจไม่เป็นผลหรือต่ำลง การป้องกันปราบปรามอาชญากรรมก็จะเลวลงไปด้วย ซ้ำยังโยงไปถึงขวัญของประชาชน ที่จะทำให้ประชาชนขาดความเชื่อมั่นต่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของตนเองในสังคม

งานสายตรวจและการตรวจท้องที่

งานตำรวจสายตรวจนั้นเปรียบเสมือนกระดูกสันหลังของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ทั้งนี้เพราะการปฏิบัติหน้าที่สายตรวจเป็นรูปแบบของการให้บริการประชาชนที่เก่าแก่ที่สุดขององค์กร ตรวจทั่วไปไม่ว่าจะเป็นองค์กรตำรวจเล็ก ๆ ในลักษณะตำรวจท้องถิ่นหรือองค์กรตำรวจใหญ่ ๆ ในลักษณะสำนักงานตำรวจแห่งชาติก็ต้องมีสายตรวจด้วยกันทั้งสิ้นประชาชนต้องการและเรียกหา ตำรวจสายตรวจ ตำรวจสายตรวจจึงจำเป็นที่จะต้องทำงานตลอด 24 ชั่วโมง

วัตถุประสงค์ของการตรวจท้องที่

วัตถุประสงค์ของการตรวจท้องที่ของตำรวจสายตรวจมิได้มีกำหนดไว้แน่นอน แต่จากพื้นฐานการปฏิบัติทั่วไป พอกล่าวได้ว่าตำรวจสายตรวจมีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อป้องกันอาชญากรรม
2. เพื่อปราบปรามอาชญากรรม
3. เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม
4. เพื่อลาดตระเวนสังเกตการณ์
5. เพื่อให้บริการประชาชนในขณะตรวจท้องที่
6. เพื่อป้องกันรักษาพยาบาลพื้นฐานในที่เกิดเหตุ ก่อนพนักงานสอบสวนจะไปถึงยังที่

เกิดเหตุ

7. เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ประสบภัยหรือเหตุฉุกเฉิน
8. เพื่อสังเกตความเคลื่อนไหวของประชาชน
9. เพื่อช่วยสืบสวนของพนักงานสอบสวน

หลักการตรวจท้องที่

การตรวจท้องที่เป็นงานของตำรวจที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมโดยตรง ซึ่งถือเป็นการปฏิบัติพื้นฐานในงานของตำรวจ ด้วยการจัดตำรวจออกตรวจตราลาดตระเวนไปในเขตพื้นที่รับผิดชอบโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. ปกป้องคุ้มครองชีวิต และทรัพย์สินของประชาชน

ตำรวจสายตรวจจะต้องยึดหลักการแสดงตัวให้เห็นในที่สาธารณะ ในลักษณะที่ให้ประชาชนเห็นตำรวจอยู่เสมอ เป็นการคุ้มครองประชาชนที่ประกอบอาชีพสุจริต ได้รับความเดือดร้อนจากการก่ออาชญากรรม และป้องกันมิให้มีการล่วงละเมิดสิทธิของประชาชนตามกฎหมายทั้งยัง

ทำให้ประชาชนใช้ชีวิตประจำวันได้ตามปกติ มีความรู้สึกปลอดภัยไม่หวาดกลัวอาชญากรรม ทำให้มีการกระทำผิดลดลงหรือปราศจากการกระทำผิด เพราะเชื่อว่าเมื่อคนร้ายหรือคนที่คิดกระทำความผิดเห็นตำรวจแล้วย่อมจะเกิดความเกรงกลัวเลิกกระทำผิด เนื่องจากกลัวว่าจะถูกขัดขวางและจับกุม การแสดงตัวของตำรวจสายตรวจควรจะได้สถานที่เหมาะสมและเวลาที่เหมาะสม โดยอาศัยข้อมูลทางสถิติคืออาชญากรรมแต่ละช่วงเช่น สถานที่ใดเกิดอาชญากรรมบ่อยในช่วงเวลาใด การแสดงตัวของตำรวจสายตรวจก็ต้องถึขึ้นเป็นต้น บางครั้งตำรวจตรวจน้อยเกินไปตำรวจสายตรวจจำเป็นต้องใช้รถตำรวจสายตรวจช่วย โดยไปจอดทิ้งไว้ตามย่านชุมชน ก็ถือเป็นเทคนิคการแสดงต้งอย่างหนึ่ง

2. การปกป้องคุ้มครองชีวิตและทรัพย์สินประชาชน

นอกจากการปกป้องคุ้มครองชีวิตและทรัพย์สินประชาชนแล้ว สายตรวจท้องที่ยังต้องให้บริการประชาชนด้วย ไม่ว่าจะเข้าไปจัดการจราจรฉุกเฉิน เนื่องจากประสบเหตุการณ์จราจรติดขัดเพราะมีรถเฉี่ยวชนกัน รักษาที่เกิดเหตุอาชญากรรมต่าง ๆ หรือช่วยดูแลบ้านเมื่อเจ้าของไม่อยู่เป็นการป้องกันมิให้คนร้ายเข้าไปลักทรัพย์ และเป็นบริการประชาชนที่ต้องไปประกอบกิจกรรมนอกบ้าน ตำรวจสายตรวจในเขตกรุงเทพมหานครจะพบกรณีเจ้าของไม่อยู่บ้านเสมอ ในช่วงเทศกาลวันหยุดหลาย ๆ วันติดต่อกัน

3. การให้บริการไม่ว่าจะได้รับการร้องขอหรือไม่ก็ตาม

บางกรณีตำรวจที่ตรวจท้องที่ผ่านไปพบ แม้ว่าจะไม่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมแต่ก็ต้องให้บริการ เช่น พบคนเจ็บไข้ได้ป่วย พบคนหลงทาง ท่อประปาใหญ่รั่ว สัญญาณไฟจราจรดับหรือบกพร่อง การให้บริการประชาชนนี้บางครั้งอาจเกี่ยวข้องกับอาชญากรรม โดยที่มองไปไม่ถึง เช่น ไฟฟ้าในซอยดับจะเพิ่มโอกาสให้คนร้ายก่ออาชญากรรมได้สะดวกขึ้น ผู้โทรศัพท์สาธารณะเสียเมื่อเกิดเหตุประชาชนจะแจ้งเหตุไปยังตำรวจไม่สะดวก หรือประชาชนพบเหตุผิดปกติใด ๆ เมื่อแจ้งไม่สะดวกเพราะโทรศัพท์เสียก็ผ่านเลยไป

ประโยชน์การตรวจท้องที่

หลักการตรวจท้องที่ที่กล่าวมาแล้วข้างต้นเป็นแนวทางที่ตำรวจจะต้องยึดถือและปฏิบัติในการออกตรวจพื้นที่ในเขตท้องที่รับผิดชอบ นอกจากนี้แล้วการตรวจท้องที่ยังก่อให้เกิดประโยชน์หลายประการในงานสายตรวจ ซึ่งพอจะแจกแจงรายละเอียดถึงประโยชน์ที่เกิดแก่งานสายตรวจ เนื่องจากการตรวจท้องที่ได้แก่

1. ป้องกันการเกิดเหตุร้ายและเกิดอาชญากรรม
2. ตัดช่องโอกาสการกระทำผิดของคนร้ายตั้งแต่ต้น
3. เกิดผลทางด้านจิตวิทยา ทำให้ประชาชนอุ่นใจ เชื่อมมั่นในสวัสดิภาพ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน

4. หาข่าวร้องรอยเบาะแส ทั้งก่อนที่เกิดเหตุ กำลังเกิด หรือเมื่อได้เกิดอาชญากรรมขึ้นแล้ว
5. เป็นโอกาสที่จะปฏิบัติงานด้านชุมชนสัมพันธ์ เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจและร่วมมือกับประชาชน

การทำงานสายตรวจคือ งานที่ตำรวจต้องเข้าไปหาประชาชนในทุก ๆ ชุมชนของพื้นที่ที่อยู่ในความรับผิดชอบ เข้าไปทั้งในยามปกติ เกือบไม่ปกติ ไม่ปกติ และเมื่อได้เกิดเหตุการณ์ไม่ปกติผ่านและผ่านไปแล้ว

เมื่อสายตรวจออกปฏิบัติงานในยามปกติ จะทำให้ได้ข่าวสารและเป็นประโยชน์ในงานด้านชุมชนสัมพันธ์ ในยามเกือบไม่ปกติจะเป็นการป้องกันเหตุ และตัดช่องโอกาสคนร้าย ส่วนในยามไม่ปกติหรือได้เกิดเหตุการณ์ไม่ปกติผ่านไปแล้ว ตำรวจออกตรวจพื้นที่ในช่วงโอกาสนี้จะทำให้เกิดผลโดยส่วนรวม เป็นประโยชน์ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

จากประโยชน์ของการป้องกันและตัดช่องโอกาสในการกระทำความผิดที่เกิดขึ้น เมื่อตำรวจเข้าปฏิบัติงาน เช่น คนหรือกลุ่มคนที่กำลังคุมเชิงเพื่อที่จะทำร้ายกัน คนร้ายกำลังคอยที่จะใช้กำลังประทุษร้ายต่อชีวิตและทรัพย์สินของผู้อื่น จะมีผลต่อการหยุดยั้งพฤติกรรมนั้น ๆ ไม่ให้ดำเนินไปจนสำเร็จได้ แม้ว่าการหยุดยั้งพฤติกรรมจะมีผลเป็นการถาวรหรือเพียงชั่วครั้งคราว ความแตกต่างนี้จะขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญบางประการเช่น สถานการณ์ชนิดของเรื่องราวที่เกิดขึ้น และอุปนิสัยของตัวบุคคลผู้จะก่อเรื่อง จึงสรุปได้ว่า การปฏิบัติงานสายตรวจมีผลในการป้องกันอาชญากรรมและมีผลในการตัดช่องโอกาสในการกระทำความผิดเริ่มตั้งแต่ต้น ส่วนจะเป็นการหยุดยั้งแบบถาวรหรือชั่วคราวขึ้นอยู่กับอุปนิสัยของเจ้าของพฤติกรรมนั้น ๆ เป็นสำคัญ การหยุดยั้งเพียงชั่วคราวนั้นทำให้ผู้กระทำความผิดต้องสิ้นเปลืองเวลาเนื่องจากถูกตำรวจรบกวนอยู่เสมอ เป็นไปได้ที่ทำให้จำนวนครั้งของการกระทำความผิดลดลงอันเป็นคุณค่าแห่งเชิงสถิติที่คิดได้ค่อนข้างลำบาก

การตรวจท้องที่นั้นได้ยึดหลักทฤษฎีบังคับใช้กฎหมายมาโดยตลอดจนกระทั่งปัจจุบันสังคมเปลี่ยนแปลงไปทำให้เทคนิคและวิธีการตรวจต้องเปลี่ยนไปเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพของสังคมด้วย อันจะทำให้วัตถุประสงค์และเกิดประโยชน์สูงสุดในการปฏิบัติหน้าที่ จุดอ่อนของงานสายตรวจโดยทั่วไปนั้นหลักการตรวจคือ การปรากฏตัวเพื่อให้คนร้ายเกรงกลัวทำให้คนดีอุ่นใจ แต่เนื่องจากการแยกแยะระหว่างคนดีและคนร้ายเป็นเรื่องลำบากสำหรับทุกแห่งทำให้ไม่สามารถไปปรากฏตัวทุกแห่งทุกเวลาพร้อมกันได้ ทำให้เกิดช่องว่างเป็นโอกาสของคนร้ายที่จะประกอบอาชญากรรม การปฏิบัติงานของตำรวจสายตรวจส่วนใหญ่จะออกตรวจตราไปเรื่อย ๆ หากเกิดการกระทำความผิด ตำรวจสายตรวจจะรีบไปยังจุดที่รับแจ้ง ส่วนใหญ่คนร้ายจะหลบหนีไปแล้ว ความไม่สงบได้เกิดขึ้นแล้ว การที่ตำรวจไปที่เกิดเหตุตามที่รับแจ้ง จึงเป็นเพียงช่วยให้ความรู้สึกของประชาชนดีขึ้น หากตำรวจไม่ไปหรือไปช้าเท่าใด ประชาชนก็จะบ่นว่าตำรวจขยาวยวงกว้างออกไปถึงแม้ว่าคนร้าย

จะหนีไปแล้วสายตรวจก็ต้องไปพบผู้แจ้งเมื่อได้รับแจ้งเป็นสิ่งที่มักจะละเลยอยู่เสมอในเรื่องการไม่ไปเมื่อได้รับแจ้ง เนื่องจากคิดว่าคนร้ายหลบหนีไปแล้ว หรือเล็กน้อยไม่สำคัญ ในส่วนของการปฏิบัติงานของสายตรวจที่เป็นปัญหาได้แก่ การปฏิบัติมักเกิดผลแตกต่าง ทำให้ประชาชนส่วนหนึ่งพอใจและส่วนหนึ่งไม่พอใจอยู่เสมอ เช่น การว่ากล่าวตักเตือนคนส่งเสียงดังทำให้ผู้อื่นเดือดร้อนรำคาญ คนที่ถูกว่ากล่าวข่มขู่ไม่พอใจเป็นแน่ โดยเฉพาะบางเรื่อง ตำรวจไม่สามารถว่ากล่าวตักเตือนได้ต้องจับกุม เพราะกฎหมายไม่ได้ให้อำนาจไว้ ประชาชนอาจเห็นว่าเป็นเรื่องเล็กน้อยเมื่อตำรวจจับกุมก็จะสร้างความไม่พอใจให้กับผู้ถูกจับกุมหรือญาติมิตรของผู้ถูกจับกุม

วิธีปฏิบัติของตำรวจสายตรวจ

1. การปกป้องคุ้มครองประชาชนตามกฎหมาย (พงษ์พัฒน์ ฉายาพันธ์, 2536, น. 98-121)

การแสดงตัวของตำรวจสายตรวจ

เป็นการปฏิบัติของตำรวจสายตรวจภายใต้หัวข้อปกป้องคุ้มครองประชาชนตามกฎหมาย ซึ่งเกี่ยวข้องกับสายตรวจเดินเท้า ตำรวจสายตรวจที่ใช้ยานพาหนะ รถยนต์ รถจักรยานยนต์ รวมถึงตำรวจที่คอยสังเกตป้องกันอาชญากรรมอยู่กับที่ ประจำตามป้อมยามตำรวจ การตรวจตราเพื่อมิให้เกิดเหตุร้ายในสังคม ตลอดจนเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดอุบัติเหตุ การดำเนินการปกป้องประชาชนนั้นต้องพยายามปรากฏตัวให้เห็นอยู่ในที่สาธารณะหรือทำให้ประชาชนเห็นตัวตำรวจอยู่เสมอ เป็นการคุ้มครองประชาชนให้พ้นจากการก่ออาชญากรรม และป้องกันการล่องละเมิดของประชาชนตามกฎหมายทั้งยังทำให้ประชาชนที่ใช้ชีวิตประจำวันตามปกติมีความรู้สึกอบอุ่นปลอดภัยขึ้น

การเลือกสถานที่และเวลาแสดงตัว

ถึงแม้สายตรวจรถยนต์ และรถจักรยานยนต์เคลื่อนที่ได้แต่โดยข้อเท็จจริงแล้วเราไม่สามารถมีสายตรวจแสดงตัวครอบคลุมพื้นที่ได้ในเวลาเดียวกัน จึงจะต้องเลือกเอาบริเวณหนึ่งบริเวณใดในเวลาเดียวกัน การเลือกสถานที่และเวลาในการแสดงตัวที่มีผลดีที่สุดต้องพึงสถิติอาชญากรรมในแต่ละช่วงเวลาเพื่อจะได้มีพื้นที่เวลาสำหรับเป็นเป้าหมายในการแสดงตัว จึงได้มีการจัดทำสถิติอาชญากรรมในแต่ละช่วงเวลากันเพื่อให้เข้าใจกันมากขึ้น และได้ทำการทดลองแล้วในพื้นที่ที่มีการเกิดอาชญากรรมสูง โดยกำหนดพื้นที่รับผิดชอบของรถสายตรวจแต่ละคัน นอกจากนี้จะเลือกเวลาสถานที่ที่เหมาะสมแล้ว ความชำนาญพื้นที่ของตำรวจสายตรวจก็มีส่วนสำคัญด้วย

การใช้เทคนิคเหมือนว่าแสดงตัว

จะเทคนิคนี้ต่อเมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจมีน้อยไม่เพียงพอต่อการแสดงตัวในพื้นที่เป้าหมาย ตำรวจที่เข้าเวรจึงต้องนำรถสายตรวจของตำรวจที่ออกเวรไป ไปใช้จอดบริเวณพื้นที่สาธารณะที่มีคนผ่านไปมาจะมองเห็นได้ ซึ่งเมื่อคนร้ายเห็นรถคันดังกล่าวก็จะคิดว่ามีตำรวจสายตรวจอยู่ใกล้ ๆ ทำให้ไม่กล้ากระทำความผิด นอกจากการจอดรถแล้วยังใช้อุปกรณ์อื่นของตำรวจ เช่น หมวก

ตำรวจสายตรวจ จะสังเกตได้ว่าร้านทองบางแห่งได้ใช้เทคนิคนี้ การใช้เทคนิคนี้ควรใช้เป็นการครั้งคราวอย่าใช้เป็นประจำเพราะคนร้ายจะรู้ทัน

เทคนิคการตำรวจสายตรวจออกเวร

กรมตำรวจอินเดียนำไปลิส เกิดความคิดให้ตำรวจสายตรวจที่ออกเวรนำรถตำรวจสายตรวจกลับไปบ้านเพื่อใช้ส่วนตัวทุกวัน ทั้งนี้เพื่อต้องการให้การแสดงตัวของตำรวจมาดที่สุดที่จะทำได้ และเมื่อได้ยินเสียงเรียกดูเงินทางวิทยุ ถ้าอยู่ใกล้เคียงต้องไปทันที โดยผลที่ได้ก็น่าสนใจ ประการแรกตำรวจสายตรวจดูแลรดีดีขึ้น เป็นผลทำให้ค่าใช้จ่ายต่อกิโลเมตรลดลง อุบัติเหตุจราจร บาดเจ็บและตายลดลง อาชญากรรมรวมทั้งหมดเพิ่มขึ้นเล็กน้อย เพราะเชื่อว่าเป็นเพราะประชากรเพิ่มมากขึ้น การรายงานอาชญากรรมที่พบก็มีมากขึ้น จึงทำให้สถิติอาชญากรรมทั้งหมดเพิ่มขึ้นด้วย

การแบ่งเขตตรวจตามพื้นที่ โดยคำนึงถึงคุณภาพและความชำนาญของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน

มูลนิธิตำรวจเมืองแคนซัสได้ทำการศึกษางานป้องกันในปี ค.ศ. 1973 (พ.ศ. 2516) เป็นเวลา 1 ปีโดยใช้วิธีแบ่งเขตลาดตระเวนพบว่า กำลังตำรวจมากหรือน้อยในแต่ละเขตไม่สำคัญเท่าความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษหรือประสิทธิภาพของตำรวจสายตรวจนั้น แต่อย่างไรก็ได้สร้างความอบอุ่นใจให้แก่ประชาชน เพราะเมื่อประชาชนได้เห็นตำรวจผ่านไปผ่านมาก็จะรู้สึกอบอุ่นใจมากกว่าดังนั้นการแบ่งเขตสายตรวจจึงเป็นสิ่งที่จำเป็น วิธีการแบ่งเขตตรวจตามพื้นที่นั้นที่กันทั่วไปใช้แบ่งเขตพื้นที่เป็นส่วน ๆ ตามความสะดวกในการตรวจ เช่น ใช้ถนนเป็นเส้นแบ่ง แต่ถ้าจะคำนึงถึงความชำนาญของเจ้าหน้าที่สายตรวจเป็นรายบุคคลแล้ว อาจต้องแบ่งพื้นที่เป็นเขตบริเวณชุมชนหนาแน่น ย่านธุรกิจต่างถิ่นผ่านไปผ่านมา บริเวณชุมชนแออัด บริเวณที่อยู่อาศัยเป็นบ้านจัดสรร แต่วิธีการนี้จะไม่สะดวกเพราะพื้นที่ลักษณะเดียวกันอาจตั้งอยู่ห่างกัน เช่น ชุมชนแออัดตั้งอยู่ห่างกัน การคำนึงถึงคุณภาพความชำนาญของเจ้าหน้าที่ตำรวจควรให้เหมาะสม พื้นที่ที่เกิดอาชญากรรมบ่อย ๆ เช่น ย่านธุรกิจคนผ่านไปมา อาจส่งกำลังสายตรวจไปเสริม ในแต่ละเขตจำนวนตำรวจสายตรวจไม่จำเป็นต้องเท่ากันเสมอ รูปแบบของตำรวจสายตรวจก็ต้องเหมาะสม เช่น พื้นที่บางที่ต้องใช้สายตรวจเดินเท้า บางพื้นที่ต้องใช้สายตรวจจักรยานยนต์

2. การปกป้องคุ้มครองกึ่งให้บริการ

การดำเนินงานด้านจราจรของตำรวจสายตรวจ

สถานีตำรวจในเขตกรุงเทพมหานคร สถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองหรือสถานีตำรวจภูธรในอำเภอใหญ่ ๆ ก็มีการแยกตำรวจไปทำงานจราจรเป็นพิเศษ ในหน่วยงานเล็ก ๆ สถานีตำรวจที่อยู่ห่างไกลออกไปแผนกสายตรวจจะรับผิดชอบจัดการด้านจราจรด้วย ปัญหาของตำรวจ

จรรยาได้แก่การไม่สามารถจัดการกับอุบัติเหตุได้ทั้งหมดและไม่สามารถดำเนินงานจรรยาในเชิงโม่งเร่งด่วนให้รถแล่นคล่องตัวได้ ถึงแม้ในหน่วยตำรวจที่ใหญ่ที่มีแผนกจรรยาเฉพาะ ด้วยเหตุนี้ งานจรรยาจึงเป็นหน้าที่หนึ่งของสายตรวจ การสอบสวนเมื่อเกิดอุบัติเหตุต้องการผู้มีความรู้และความชำนาญ ซึ่งมักมีพนักงานสอบสวนเข้าดำเนินการแต่เจ้าหน้าที่ตำรวจสายตรวจก็ไม่สามารถหลีกเลี่ยงความรับผิดชอบไปได้ คงจะต้องมีความรู้ความชำนาญระดับหนึ่ง ซึ่งเมื่อสายตรวจออกปฏิบัติหน้าที่มักจะได้รับแจ้งรถชนกัน ชนแล้วหนี การขับรถแข่งบนถนนหลวงหรือต้องจัดการจรรยาฉุกเฉิน ความรู้ของตำรวจสายตรวจกับกรณีรถชนกัน ตำรวจควรจะมีความรู้ เร่งรีบช่วยเหลือคนเจ็บนำส่งโรงพยาบาลที่ใกล้ที่สุด มีความรู้ในการทำแผนที่รถชนทิศทางช่องรถแต่ละคันหันไปทางใดลักษณะใด การขอใบอนุญาตขับขี่คู่กรณีเพื่อนำส่งตรวจเวอร์สอบสวน การนำคู่กรณีฝ่ายตรงกันข้ามกับผู้บาดเจ็บส่งพนักงานสอบสวน วิธีการแก้ปัญหาในหลาย ๆ วิธีก็คือการเพิ่มความสามารถของตำรวจที่จะออกไปสั่ง ตำรวจจะต้องได้รับการฝึกอบรม เทคนิค และวิธีการอย่างเหมาะสม การควบคุมตนเองและการแสดงบทบาทเป็นวิธีการที่ดีวิธีหนึ่ง ตำรวจต้องมีความรู้จนเข้าใจลึกซึ้งในข้อกฎหมาย การแสดงกิริยาท่าทางคำพูดที่เหมาะสม ท่าทีการเข้าหาประชาชนล้วนเป็นเรื่องสำคัญ

การตรวจดูแลบ้านเมื่อเจ้าของบ้านไม่อยู่

การบริการในลักษณะนี้เป็นกำบังกันมิให้เกิดอาชญากรรมและเป็นกำบังการไปด้วย คือการป้องกันมิให้เกิดเหตุคนร้ายลักทรัพย์ เจ้าหน้าที่ตำรวจสายตรวจจะมีหน้าที่ช่วยดูแลให้ หากมีหลายหลังที่ต้องดูแลพร้อมกัน อาจดูแลได้ไม่หมดจึงควรแบ่งให้สายตรวจผลัดอื่นรับผิดชอบด้วย โดยแบ่งจำนวนบัสสนผลัดกันตรวจบ้านทั้งหมดจะต้องได้รับการตรวจอย่างน้อยเดือนละครั้ง หรือถ้ามีจำนวนมากจะต้องผลัดเปลี่ยนสลับคนละคืน

การรักษาหลักฐานและสถานที่เกิดเหตุ

ตำรวจสายตรวจมีความสำคัญมากในการป้องกันรักษาหลักฐานและสถานที่เกิดเหตุ เพราะตำรวจสายตรวจจะไปถึงที่เกิดเหตุก่อนผู้อื่น กรณีตำรวจบางท่านไม่เข้าใจ บางครั้งเป็นคดีใหญ่แต่หลักฐานถูกทำลายมาก ตำรวจสายตรวจจะต้องมีความรับผิดชอบสูงต่อการรักษาหลักฐานทั้งหมดไม่ให้เปื้อนเปรอะเสียหาย ต้องระลึกว่าไม่จำเป็นต้องรู้มากมายในเรื่องการสอบสวนและหลักฐาน เมื่อทำงานสิ่งแรกที่ตำรวจสายตรวจควรตัดสินใจก่อน คือกำหนดขอบเขตตามสมควรของสถานที่เกิดเหตุและรักษาสถานที่เกิดเหตุไว้ให้พ้นจาก

(1) ตนเอง ตำรวจสายตรวจมักจะทำลายหลักฐานโดยไม่เจตนา พึงสังวรว่า หากขาดความรู้ความชำนาญแล้ว แม้เพียงสองมือสองเท้าของเราเองเข้าไปในที่เกิดเหตุนั้นก็อาจสร้างความเสียหายให้แก่หลักฐานสำคัญในสถานที่เกิดเหตุได้

(2) ญาติพี่น้องและเจ้าของบ้าน ซึ่งเขารู้สึกว่าเขามีสิทธิจะเข้าไปได้อย่างเสรี

(3) เพื่อนบ้านและผู้มามุงดู ความอยากรู้อยากเห็นเป็นพลังผลักดันอย่างแรงกล้า

(4) ผู้กระทำความผิด เขาอาจจะอยากทำลายหลักฐานที่ปรักปรำเขา บางครั้งสื่อมวลชนบางคน เจ้าหน้าที่อาสาสมัครบางนาย นายตำรวจผู้ใหญ่บางท่านก็อาจถูกนับรวมอยู่ในข่ายผู้รู้เท่าไม่ถึงการณ์

3. การให้บริการ

การขอความช่วยเหลือฉุกเฉิน

หน้าที่และจุดประสงค์หนึ่งของตำรวจสายตรวจประการหนึ่งคือการเข้าไปจัดการกรณีมีผู้ขอความช่วยเหลือฉุกเฉินจะสังเกตเห็นว่ารถตำรวจสายตรวจจะมีกฎหมายออกมาเป็นพิเศษ เช่นให้ติดไฟแดงวาวับบนหลังคารถและไซเรนเสียงสัญญาณฉุกเฉินใช้ในกรณีฉุกเฉินเร่งด่วนองค์กรต่าง ๆ ที่ทำงานเกี่ยวกับเรื่องฉุกเฉินทั้งหมด เมื่อมีเหตุฉุกเฉินและตำรวจสายตรวจไปถึงที่เกิดเหตุตนแรกความรับผิดชอบใหญ่หลวงต้องตกอยู่กับตำรวจสายตรวจผู้นั้นทันที เนื่องจากเขามีอำนาจทางกฎหมาย จะทำให้เจ้าหน้าที่สายตรวจผู้นั้นกลายเป็นหัวหน้าของผู้อื่นในบริเวณที่เกิดเหตุ ประชาชนก็หมายพิงเขาทันที โดยการให้ตำรวจสายตรวจผู้นั้นแนะนำหรือออกคำสั่ง

การขอความช่วยเหลือเป็นประจำ

ส่วนมากการเรียกตำรวจสายตรวจให้ช่วยเหลือจะเป็นการเรียกขอความช่วยเหลือแก้ปัญหาเดิม ๆ ซึ่งตำรวจสายตรวจเกิดความเคยชินจนทำให้เกิดความรู้สึกเบื่อหน่าย จึงทำให้บางครั้งตำรวจสายตรวจอาจจะรู้สึกเฉย ๆ ต่อการเรียกร้อง แต่ในขณะเดียวกันก็เป็นเรื่องสำคัญของผู้อยู่จึงต้องระวังอย่างกระด้าง สมควรเอาใจใส่ไม่น้อยไปกว่าผู้บังคับบัญชา ต้องมีความสามารถยุติการสนทนาอย่างสุภาพ ตำรวจสายตรวจควรที่จะบันทึกสิ่งที่เกิดขึ้นทั้งหมดในทุกแห่งที่เข้าไปให้ความช่วยเหลือไว้โดยจดย่อ ๆ ซึ่งบางครั้งอาจเป็นเรื่องเล็กแต่อาจจะเป็นประโยชน์ในเวลาต่อมา

บริการด้วยมารยาทอันดี

ประชาชนส่วนมากติดต่อกับกรมตำรวจโยได้รับใบสั่งรถหรือจุดฝ่าฝืนกฎจราจร ซึ่งมักทำให้รู้สึกไม่ดีต่อตำรวจ ความรู้สึกไม่ดีนี้จะแก้ให้หายได้บ้างโดยที่ตำรวจสายตรวจให้ความช่วยเหลืออย่างมีมารยาทหรือให้บริการมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ประชาชนอีกส่วนหนึ่งต้องการปรึกษาตำรวจเมื่อมีปัญหา เขาจะตอบรับทันทีแม้ว่าจะไม่ใช่เรื่องอาชญากรรมที่ตำรวจจำเป็นต้องทำ

ให้ความรู้ทั่วไป

ในประเทศระบอบประชาธิปไตย ประชาชนไปมาหาสู่ มีทั้งผู้มาพบตำรวจและผู้ที่อยู่ในพื้นที่จะเรียกหาตำรวจ เมื่อปรารถนาที่จะได้ความรู้ในรูปแบบของการขอทราบทิศทาง

ต้องการรู้เหตุการณ์ทางสังคมหรือการชุมนุมเป็นพิเศษ มีรายการเหตุการณ์ที่น่าสนใจที่เกิดขึ้นหรือรายการแสดงต่าง ๆ ที่สามารถแนะนำให้ความรู้ได้

การให้ความรู้ชาวบ้านในการป้องกันตนเอง

เจ้าหน้าที่ตำรวจสายตรวจที่ออกตรวจไปตามพื้นที่ต่าง ๆ ในความรับผิดชอบนอกจากจะปฏิบัติหน้าที่ตามปกติแล้วยังเป็นโอกาสดีที่ได้พบประชาชน ควรแนะนำวิธีการป้องกันอาชญากรรมพื้นฐานแก่ประชาชน ซึ่งจะช่วยเจ้าหน้าที่ตำรวจในการปฏิบัติงานด้วย การให้ความรู้ในการป้องกันตนเองบางครั้งใช้วิธีสอดแทรกไปในการสนทนาบอกแนะนำตรง ๆ หรือแจกเอกสาร แต่ตำรวจสายตรวจก็ต้องมีความรู้พอที่จะอธิบายข้อความในเอกสารได้อย่างถูกต้อง

ช่วยเหลือองค์กรอื่น ๆ ของสังคม

เนื่องจากตำรวจสายตรวจต้องตรวจตราเขตลาดตระเวนตนเองอยู่เสมอ เห็นหลายสิ่งที่ไม่ใช่อาชญากรรมแต่ก็ควรให้ความสนใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นเรื่องความบกพร่องของเครื่องมืออุปกรณ์และการบริการที่แผนกอื่นของเมืองนั้น แม้ว่าจะไม่เกี่ยวกับเรื่องอาชญากรรม ถ้าเป็นงานของตำรวจสายตรวจจะต้องรายงานสภาพเหล่านี้แก่คณบดีหรือแก่ผู้ที่เหนือกว่าของส่วนงานนั้นเพื่อองค์กรที่มีหน้าที่รับผิดชอบจะเข้ามาจัดการ

การรายงาน

หน้าที่สำคัญของสายตรวจคือบันทึกเรื่องหลัก ๆ ที่เรียกใช้บริการหรือเรื่องทั่วไป ซึ่งจะต้องปรับเรื่องทั่วไปเหล่านี้ให้เป็นแบบของรายงานที่มีมาตรฐานสำคัญ

บทบาทของตำรวจสายตรวจ

ข้าราชการตำรวจที่ต้องแสดงบทบาทและหน้าที่สายตรวจพึงจะต้องมีดังนี้

1. การสร้างศรัทธาต่อประชาชน สำนักงานตำรวจแห่งชาติมีข้าราชการตำรวจอยู่ทั่วประเทศ และตำรวจสายตรวจคือตัวแทนที่แท้จริงของสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด จะต้องตรวจตระเวนออกไปตามพื้นที่ เข้าระงับเหตุบรรเทาทุกข์และงานบริการให้กับประชาชน เพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยแก่สังคมและท้องถิ่นนั้น ๆ การที่จะสร้างศรัทธาต่อประชาชนให้ได้รับความเชื่อมั่นได้นั้น ก็คงพบข้าราชการตำรวจสายตรวจคงจะต้องปรับเปลี่ยนการแสดงของตนเองที่ปรากฏต่อสายตาประชาชนที่เป็นภาพบวก โดยเฉพาะอย่างยิ่งกิริยาวาจา ท่าทางต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับสถานการณ์และมีการปฏิบัติอย่างเป็นประจำจนทำให้ประชาชนที่พบเห็นเกิดความพึงพอใจ

2. การสร้างจิตสำนึกร่วมที่ดี เพื่อให้ข้าราชการตำรวจที่มาทำงานในสังคมสามารถที่จะนำเอาผลการปฏิบัติไปสู่ความเป็นภาพรวมได้อย่างจริงจัง การมีจิตสำนึกร่วม จึงจำเป็นที่จะต้องเกิดขึ้นภายในงานของตำรวจสายตรวจ เพราะลักษณะงานนั้นต้องอยู่ร่วมกันและปฏิบัติหน้าที่

แสดงบทบาทพร้อมกันทำ ในการทำงานเป็นกลุ่มงาน การที่บุคคลในองค์กรหรือในกลุ่มคนนั้นมีจิตสำนึกที่ดีคนเดียวมิสามารถนำองค์กรหรือกลุ่มคนนั้น ๆ ให้เกิดความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพได้ ในการอยู่ร่วมกันของตำรวจสายตรวจก็มีความจำเป็นที่จะต้องแสวงหาความร่วมมือในหมู่คณะด้วยเช่นกัน หากมีบุคคลที่มีจิตสำนึกที่ดีงามอยู่ร่วมกันหลายคน ก็จะสามารถชักนำสร้างจิตสำนึกที่ดีให้กับองค์กรได้

3. การสร้างวัฒนธรรมองค์กรใหม่ สิ่งที่ทำให้เกิดความเป็นตำรวจและยังยึดติดกันตลอดจนการถือปฏิบัติที่ผิด ๆ กันมานาน อันเกิดจากการลอกเลียนหรือกระทำตามอย่าง ตำรวจสายตรวจจึงควรสร้างวัฒนธรรมขององค์กรใหม่ ซึ่งจำเป็นที่จะต้องทราบข้อมูล ความต้องการของประชาชนและคนในองค์กรด้วย ปฏิบัติหน้าที่อยู่เสมอ การเอาใจใส่ในสภาวะทุกข์ของประชาชนโดยมินิ่งเฉย เหล่านี้จะสร้างให้องค์กรเป็นที่ยอมรับของประชาชน

4. การปรับเปลี่ยนทัศนคติ ด้วยการยอมรับคำติชมและพร้อมที่จะปรับปรุงเราจะพบเสมอว่าตำรวจสายตรวจนั้นมีทัศนคติในการที่จะทำงานเพื่อรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ตลอดจนการมุ่งเน้นที่จะออกตรวจในรูปแบบของการออกตระเวนไปตามแผนการตรวจ

5. การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการทำงาน ในโลกของยุคข้อมูลข่าวสารการนำเทคโนโลยีและงานสารสนเทศมาใช้ในการทำงานนั้น งานตำรวจสายตรวจในอนาคตนั้นคงจะหลีกเลี่ยงการนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ควบคู่กับการทำงานหน้าที่ไม่ได้เสียแล้ว เพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพและศักยภาพในการทำงานของตำรวจสายตรวจให้มากยิ่งขึ้น

คุณลักษณะที่ดีของตำรวจสายตรวจที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ

1. ควรมีอายุระหว่าง 2 ปีและไม่ควรเกิน 45 ปี
2. มีสมรรถภาพร่างกายอยู่ในเกณฑ์ที่ดี
3. มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีน้ำใจ
4. มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีเข้ากับประชาชนในท้องถิ่นได้
5. ต้องเป็นผู้รู้ในตัวกฎหมายพอสมควร
6. ต้องเป็นผู้มีระเบียบวินัยและมีความเสียสละเพื่อส่วนรวม
7. ผ่านการฝึกอบรมการหลักสูตรการปฏิบัติหน้าที่สายตรวจ
8. มีคุณสมบัติครบตามคุณสมบัติเฉพาะตำแหน่งสายตรวจที่ ก.ตร. กำหนดไว้

ระบบสายตรวจในต่างประเทศ

ระบบสายตรวจในประเทศญี่ปุ่น

ในช่วง 4 ทศวรรษที่ผ่านมา กรมตำรวจญี่ปุ่นได้รับการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอย่างมาก ซึ่งในระยะเวลา 7 ปีแรกหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ตำรวจญี่ปุ่นนั้นได้ถูกเปลี่ยนโครงสร้างจากระบบรวมอำนาจ มาเป็นระบบกระจายอำนาจตามแบบประเทศตะวันตก แต่ปรากฏว่าใช้ไม่ได้ผล ประเทศญี่ปุ่นจึงได้มีการผสมผสานระหว่างระบบตำรวจแบบรวมอำนาจ และระบบกระจายอำนาจ เข้าด้วยกัน ซึ่งได้ดำเนินการภายใต้ความรับผิดชอบของคณะกรรมการเพื่อการความปลอดภัยสาธารณะระดับต่าง ๆ ประกอบกับประเทศญี่ปุ่นเล็งเห็นความสำคัญของงานตำรวจต่อการพัฒนาสังคม จึงได้มีการสรรหาบุคลากรที่มีคุณภาพสูง และให้ค่าตอบแทนที่มีสัดส่วนต่อปริมาณงาน ประกอบกับมีการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีผลผลิตทางเทคโนโลยีสมัยใหม่ต่าง ๆ รวมทั้งคอมพิวเตอร์มาใช้ในกิจการตำรวจ ซึ่งการนำเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่เหล่านี้มาเสริมในการปฏิบัติงาน ทำให้งานตำรวจญี่ปุ่นพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งในทีนี้จะกล่าวถึงระบบสายตรวจของประเทศญี่ปุ่น ซึ่งได้รับความสนใจจากวงการตำรวจทั่วโลกในปัจจุบัน

ระบบสายตรวจในประเทศญี่ปุ่นนั้น ประสบความสำเร็จในด้านการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมเป็นอย่างดี แม้ว่าประเทศญี่ปุ่นจะมีพื้นฐานทางสังคมดั้งเดิมแบบเกษตรกรรม เช่นเดียวกับประเทศไทย แต่กลับมีสถิติอาชญากรรมที่ต่ำกว่าประเทศอื่นทั้งในยุโรปและอเมริกา ซึ่งแสดงถึงความสำเร็จในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมของประเทศญี่ปุ่น จนทำให้เป็นที่ยอมรับของนานาประเทศ

การประสบความสำเร็จในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมของประเทศญี่ปุ่นนั้น มีสาเหตุหลายประการ คือลักษณะภูมิศาสตร์ที่มีสภาพที่เป็นเกาะ ความมีชาตินิยม โครงสร้างของกรมตำรวจ มาตรการควบคุมการมีอาวุธปืนโดยเคร่งครัด และที่สำคัญคือการมีสัมพันธภาพอันดีระหว่างตำรวจกับประชาชน ซึ่งทางญี่ปุ่นได้จัดระบบสายตรวจเพื่อคุมอาชญากรรมดังนี้

1. การจัดให้มีสายตรวจ ซึ่งนอกจากจะมีหน้าที่ในการต้องตระเวนตรวจภายในเขตพื้นที่รับผิดชอบแล้ว ยังต้องเยี่ยมเยียนทักทายประชาชนตามบ้านเรือนแต่ละหลังในพื้นที่อีกด้วย ซึ่งจะต้องปฏิบัติอย่างจริงจังและต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งย่านชุมชนแออัด และช่วงเวลาที่มืดดีเกิดขึ้นสูง ซึ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจสายตรวจทุกคนจะต้องมีวิทยุสื่อสารเพื่อติดต่ออย่างใกล้ชิดกับสถานีตำรวจหรือศูนย์บัญชาการต่าง ๆ ตลอดเวลา ตำรวจจึงสามารถรับรู้การเกิดอาชญากรรมได้อย่างรวดเร็ว

ส่วนในกรณีรับแจ้งเหตุด่วนเหตุร้ายจากประชาชนทางโทรศัพท์ที่หมายเลข 110 (คล้ายกับ 191 ในประเทศไทย) การรับเหตุเป็นหน้าที่ของตำรวจสายตรวจจรยุทธ์ที่จะต้องเร่งไปให้ถึงที่เกิดเหตุโดยลดเวลาการตอบสนอง (Response Time) ให้ใช้น้อยที่สุด นอกจากนี้ งานสายตรวจยังครอบคลุมถึงการจัดทีมสายตรวจ เพื่อปฏิบัติงานในพื้นที่ย่านธุรกิจ ซึ่งมีประชาชนหนาแน่น จุดตรวจ (Kenmonzyo) เป็นอีกยุทธวิธีหนึ่ง ซึ่งตำรวจสายตรวจใช้เพื่อการควบคุมเส้นทางหรือพื้นที่ซึ่งเป็นแกนของการป้องกันอาชญากรรม ซึ่งจุดตรวจแต่ละแห่งจะมีการประสานการปฏิบัติอย่างใกล้ชิด โดยการติดต่อสื่อสารและวางแผนปฏิบัติร่วมกัน

2. การเยี่ยมเยียนตามบ้าน (Door To Door Visit) ตำรวจสายตรวจจะออกเดินเยี่ยมเยียนทุกบ้าน ทุกสำนักงาน และทุกโรงงานในเขตความรับผิดชอบ ไม่ใช่เพื่อการไปประสานความสัมพันธ์กิจการตำรวจต่อประชาชนเท่านั้น แต่เพื่อเรียนรู้ปัญหาข้อขัดข้อง ตลอดจนความต้องการและทัศนะของชุมชนนั้น ๆ ที่มีต่อการบริการงานตำรวจด้วย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ด้านข้อมูลเพื่อการปฏิบัติให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนนั้น ๆ ที่มีต่อการบริการของตำรวจด้วย ซึ่งเป็นประโยชน์ด้านข้อมูลเพื่อการปฏิบัติให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนให้มากยิ่งขึ้น การเยี่ยมเยียนบ้านมิได้มีจุดมุ่งหมายเพียงเพื่อการประชาสัมพันธ์กิจการตำรวจต่อประชาชน แต่รวมทั้งเพื่อเรียนรู้ปัญหาข้อขัดข้องในชุมชน ความต้องการของชุมชน และทัศนะของชุมชนต่อการบริการของตำรวจ อันจะเป็นข้อมูล ย้อนกลับ เพื่อให้ปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนยิ่งขึ้น

3. ระบบตู้ยาม (Police Box) นับว่า เป็นกิจกรรมสำคัญยิ่งต่อการควบคุมการเกิดอาชญากรรมในประเทศญี่ปุ่น ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

3.1 ระบบตู้ยามแบบทั่วไป (Hashitsu Sho) หรือรู้จักในชื่อว่า โคบัง (Koban) ซึ่งตั้งอยู่ในย่านชุมชน และจะมีสายตรวจเดินเท้าประจำอยู่ 2-3 คน ซึ่งจะปฏิบัติงานตลอด 24 ชั่วโมง และปีละ 365 วัน

3.2 ตู้ยามอยู่อาศัย (Chuzai Sho) มักตั้งอยู่ในเขตชานเมือง โดยจะมีเจ้าหน้าที่ตำรวจประจำอยู่เพียง 1 คน พร้อมด้วยครอบครัว

ตู้ยามทั่วไป (Hashitsu Sho) และตู้ยามอยู่อาศัย (Chuzai Sho) นี้ จัดเป็นยุทธวิธีตำรวจเพื่อการขยายขอบเขตรับผิดชอบของตำรวจ เพื่อให้ประชาชนสามารถติดต่อแจ้งเหตุด่วนเหตุร้าย ปรีกษาปัญหาเหตุร้ายความทุกข์ ตลอดจนสอบถามเส้นทางได้โดยสะดวกและง่ายขึ้น ทั้งนี้โดยมุ่งหวังให้บริการตำรวจ ได้ตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างทันเหตุการณ์ อันจะมีผลในการช่วยลดความตึงเครียดภายในชุมชน ตู้ยามตำรวจทั้ง 2 ประเภทจึงเปรียบเสมือน “ประสาท

สัมผัส” ขององค์การตำรวจที่รับรู้ข้อมูลในชุมชนต่าง ๆ ได้ ทั่วประเทศ ซึ่งผู้ยามทั้ง 2 ประเภทมีจำนวนทั้งหมดประมาณ 15,000 คู่

ผู้ยามทั่วไปซึ่งตั้งอยู่ในย่านชุมชนตามนครหรือเมืองต่าง ๆ มักรู้จักกันทั่วไปในชื่อของ “โคบัง” ผู้ยามประเภทนี้มีตำรวจผลัดเปลี่ยนเข้าเวรทั้ง 3 ผลัด ประจำอยู่ตลอด 24 ชั่วโมงต่อวัน และ 7 วันต่อสัปดาห์ โดยรับผิดชอบภาระหน้าที่ตั้งแต่การควบคุมอาชญากรรม จนกระทั่งการให้ข้อมูลต่าง ๆ แก่ประชาชนผู้สัญจรไปมา ตัวอย่างเช่น ผู้ยามแห่งหนึ่งในท้องที่สถานีตำรวจโซนิซาคิ ของนครโอซากา รับภาระในการบอกเส้นทางแก่ประชาชนถึงวันละ 2,200 คนเป็นต้น ดังที่นักสังเกตการณ์ชาวไทยผู้หนึ่งซึ่งเคยเคยไปเยือนประเทศญี่ปุ่นกล่าวว่า

ตำรวจญี่ปุ่นและแผนกสายตรวจเป็นแผนกเดียวของตำรวจ ที่มีความจำเป็นต้องทำงานตลอด 24 ชั่วโมงต่อวัน และ 7 วันต่อสัปดาห์ และการทำงานนั้นต้องเข้าไปคลุกคลีอยู่กับประชาชนตลอดเวลา ถ้าพูดถึงความสุข ความสะดวกและความคุ้มครอง ป้องกันภัยที่พวกเขาให้แก่ราษฎรนั้น สมกับความเป็น “โอมวาริซัง” คือ เป็นผู้เดินตรวจตราไปโดยรอบจริง ๆ และทำงานสมกับภาพที่ราษฎรต้องเสียให้กับรัฐบาลจริง ๆ ยกตัวอย่างให้เห็นง่าย ๆ ตามผู้ยามตำรวจตำรวจนั้น ต้องมีบัญชีราษฎรในหมู่บ้านที่ตนคุ้มครองอยู่ทั้งหมด บ้านของใคร บริษัทใด อยู่ตรงไหน ทำมาค้าขายและหากินอย่างไร ตำรวจมีบัญชีเหล่านี้พร้อมสรรพอยู่ในมือ (เสถียร พันธรัชนี, 2514, น. 222)

ส่วนผู้ยามอยู่อาศัย (Chuzai Sho) จัดเป็นแนวความคิดแบบเก่าตั้งแต่ยุคก่อนเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 ผู้ยามประเภทที่ 2 นี้ตั้งขึ้นในชนบท โดยมีตำรวจเพียงคนเดียวพร้อมกับครอบครัวพักอาศัยอยู่ในผู้ยาม ซึ่งมีลักษณะเหมือนบ้านพักตำรวจ ภารกิจหลักของผู้ยามอยู่อาศัย คือ การควบคุมอาชญากรรมและอุบัติเหตุต่าง ๆ การช่วยเหลือประชาชนเบื้องต้นเมื่อประสบภัยธรรมชาติ รวมทั้งให้คำปรึกษาด้านต่าง ๆ แก่ชุมชนที่ตนเองรับผิดชอบ โดยปกติ ตำรวจผู้ยามอยู่อาศัยจะปฏิบัติหน้าที่เฉพาะในเวลาราชการ เว้นแต่กรณีเกิดอุบัติเหตุหรือเหตุด่วนเหตุร้ายขึ้นนอกเวลาราชการ ตำรวจผู้ยามก็เข้ารับผิดชอบดำเนินการ รวมทั้งตรวจตราท้องที่เป็นครั้งคราวในเวลากลางคืนอีกด้วย

ดังนั้น รถยนต์สายตรวจขนาดเล็กและวิทยุรับส่ง จึงเป็นอุปกรณ์ที่จำเป็นอย่างยิ่งต่อการปฏิบัติงานของผู้ยามอยู่อาศัย ส่วนพื้นที่รับผิดชอบผู้ยามอยู่อาศัยมีพื้นที่รับผิดชอบกว้างขวางที่สุด ได้แก่ ผู้ยามไทคิ (Taikai) ซึ่งอยู่ในท้องที่ของสถานีตำรวจฮิโร (Hiroo) เกาะฮอกไกโด ตำรวจญี่ปุ่นได้มุ่งเน้นการสร้างเสริมความเข้าใจอันดีกับประชาชน โดยผ่านทางสื่อมวลชนต่าง ๆ นอกจากนี้แล้วยังมีภารกิจอย่างอื่น เช่น การจัดดนตรีในสถานศึกษา การให้บริการสังคม สนับสนุนการจ้างองค์การเอกชนเพื่อป้องกันอาชญากรรม การจัดตั้งให้มีหน่วย 110 และการบรรเทาทุกข์

แก่เหยื่ออาชญากรรม เป็นต้น การปฏิบัติงานในลักษณะเหล่านี้ล้วนแต่เป็นการแสวงหาความร่วมมือจากประชาชนทั้งสิ้น

ในปัจจุบัน ทั้งนักวิชาการและนักบริหารงานตำรวจ ต่างยอมรับกันอย่างกว้างขวาง ว่า การควบคุมอาชญากรรมไม่ใช่ปัญหาที่จะขบคิดแก้ไขได้โดยลำพังแต่ตำรวจเพียงฝ่ายเดียว ฉะนั้น แนวโน้มในปัจจุบันต่อเนื่องกับอนาคต จึงเป็นความพยายามที่มุ่งส่งเสริมหน่วยงานและองค์กรทั้งหลายให้เข้ามามีส่วนร่วมในสถานศึกษาปัญหา ตลอดจนแสวงหาวิธีแก้ไข โดยมุ่งเน้นการจัดตั้งองค์กรอิสระขึ้นเพื่อการป้องกันอาชญากรรม

ในประเทศญี่ปุ่น มีหน่วยงานอาสาสมัครป้องกันอาชญากรรมจำนวนมาก โดยจัดตั้งขึ้นทั่วประเทศ ในเกือบทุกท้องที่มีสถานีตำรวจ โดยสมาชิกประกอบด้วยประชาชนในท้องถิ่นทำหน้าที่ในการส่งเสริมกิจกรรมป้องกันอาชญากรรมในท้องถิ่นของตน และการประกอบกิจกรรมเหล่านั้นด้วย เช่น แจกเอกสารป้องกันอาชญากรรม และช่วยจัดหาอุปกรณ์ป้องกันอาชญากรรมที่มีประสิทธิภาพ เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีสมาคมป้องกันอาชญากรรมของผู้ประกอบธุรกิจต่าง ๆ ซึ่งมีสมาชิกของสมาคมเหล่านี้ ได้รับการอบรมจากตำรวจเกี่ยวกับวิธีป้องกันอาชญากรรม และช่วยตำรวจในกิจกรรมป้องกันอาชญากรรมต่าง ๆ เช่น ให้ข่าวกับตำรวจเกี่ยวกับผู้ต้องสงสัยในการทำผิด เป็นต้น

ระบบตำรวจสายตรวจของประเทศสหรัฐอเมริกา

ประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่กว้างใหญ่ โดยสมัยก่อนนั้นการดูแลรักษาความสงบภายในใช้วิธีการและกฎหมายซึ่งถ่ายทอดมาจากประเทศอังกฤษ ซึ่งสหรัฐเคยเป็นอาณานิคมอยู่ และได้มีการพัฒนาปรับปรุงเรื่องมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งการพัฒนาของตำรวจสหรัฐอเมริกานั้น เริ่มจากฐานความต้องการของประชาชนในสังคมแต่ละแห่งที่แตกต่างกันออกไป จึงมีการค้นคว้าพัฒนาทางวิทยาศาสตร์ ประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่กว้างใหญ่ โดยสมัยก่อนนั้นการดูแลรักษาความสงบภายในใช้วิธีการและกฎหมายซึ่งถ่ายทอดมาจากประเทศอังกฤษ ซึ่งสหรัฐเคยเป็นอาณานิคมอยู่ และได้มีการพัฒนาปรับปรุงเรื่องมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งการพัฒนาของตำรวจสหรัฐอเมริกานั้น เริ่มจากฐานความต้องการของประชาชนในสังคมแต่ละแห่งที่แตกต่างกันออกไป จึงมีการค้นคว้าพัฒนาทางวิชาชีพเฉพาะของตำรวจอยู่เสมอ ทำให้สหรัฐอเมริกาในปัจจุบันมีลักษณะดังนี้ คือ

ด้านการจัดกำลังระบบสายตรวจ สหรัฐอเมริกาใช้แผนการจัดกำลังระบบสิบ เริ่มใช้ครั้งแรกที่ ฮันติงตันบีช แคลิฟอร์เนีย ซึ่งใช้แพร่หลายอยู่จนกระทั่งปัจจุบัน เป็นวิธีการแบ่งช่วงการทำงานเป็นผลัด ๆ ละ 10 ชั่วโมง แต่ผลัดจะรับผิดชอบช่วงเวลาซ้อนกันผลัดละ 2 ชั่วโมง เพื่อลดช่องว่างไม่ให้ไม่มีตำรวจในพื้นที่ และยังเป็นการเพิ่มกำลังสายตรวจโดยอัตโนมัติในช่วงเวลาเร่งด่วน

ซึ่งระบบนี้ตำรวจสายตรวจจะทำงานอาทิตย์ละ 4 วัน มีโอกาสหยุดพัก 3 วัน ในช่วงเวลาที่ซ้อนกันนี้ เป็นช่วงเวลาที่ตำรวจจะรวบรวมข้อมูลก่อนการตรวจ หรือเป็นเวลาสำหรับบรรยายซักซ้อมความเข้าใจก่อนออกปฏิบัติ และเมื่อตำรวจสายตรวจผลัดที่ออกเวร กลับมาเขียนรายงานเป็นการให้ข้อมูลก่อนการเสร็จสิ้นการปฏิบัติ ข้อดีในระบบนี้ คือ ช่วงกำลังสายตรวจ 2 ผลัดมาซ้อนกัน จะเป็นการเสริมกำลังไปโดยอัตโนมัติ ทำให้ประชาชนได้เห็นตำรวจมากขึ้น ตามหลักการตรวจโดยการแสดงตัว และเมื่อตำรวจหยุดพักผ่อนช่วงวันหยุด 3 วัน เป็นโอกาสให้ระบบความสัมพันธ์ของครอบครัวดีขึ้น ตำรวจมีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน และจากการติดตามประเมินผลพบว่า ตำรวจสายตรวจในแต่ละผลัดมีความรับผิดชอบเมื่อได้รับแจ้งเหตุ และบังคับให้ตำรวจมีเวลาศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม มีการทำงานอย่างต่อเนื่อง ไม่มีช่องว่างระหว่างสายตรวจในขณะที่เปลี่ยนผลัด ส่วนข้อเสีย คือ การทำงานของแต่ละผลัดยาวไป ซึ่งการทำงานวันละ 8 ชั่วโมงทำให้ร่างกายอ่อนเพลีย โดยเฉพาะผลัดดึกที่ทำงานถึงเช้า ความสัมพันธ์ระหว่างตำรวจไม่ค่อยดี เนื่องจากการพักยาว ซึ่งอาจจะลดระยะเวลาลงมาเป็นผลัดละ 9 ชั่วโมง เพื่อให้มีการซ้อน 1 ชั่วโมง

สถานีตำรวจภูธรปากเกร็ด

สถานีตำรวจภูธรปากเกร็ดจัดตั้งขึ้นโดยมีภารกิจหน้าที่ที่สำคัญเกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อย ปกป้องคุ้มครองชีวิต ร่างกาย สิทธิเสรีภาพ และทรัพย์สินของประชาชน และสาธารณชน โดยมีเขตความรับผิดชอบพื้นที่ของอำเภอปากเกร็ดทั้งหมดมีจำนวน 12 ตำบล คิดเป็นพื้นที่ 89.029 ตารางกิโลเมตร ประชากร รวมทั้งหมด 204,900 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 1 มี.ค. 2550) พื้นที่อำเภอปากเกร็ด แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

1. พื้นที่ฝั่งทางตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา มีพื้นที่เป็น ย่านที่อยู่อาศัยของชุมชนในเมืองย่านอุตสาหกรรม และมีการจราจรที่คับคั่ง ด้านทิศตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา เป็นเขตเทศบาล มี 5 ตำบล ได้แก่

- 1.1 ตำบลปากเกร็ด มีพื้นที่ 3.59 ตร.ม. ประชากร 35,035 คน
- 1.2 ตำบลคลองเกลือ มีพื้นที่ 3.05 ตร.ม. ประชากร 8,859 คน
- 1.3 ตำบลบางพูด มีพื้นที่ 9.039 ตร.ม. ประชากร 49,846 คน
- 1.4 ตำบลบ้านใหม่ มีพื้นที่ 17.085 ตร.ม. ประชากร 24,325 คน
- 1.5 ตำบลบางตลาด มีพื้นที่ 9.97 ตร.ม. ประชากร 49,008 คน

2. พื้นที่ฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา มีพื้นที่ 1 ใน 2 ของพื้นที่ทั้งหมดของ อำเภอ เป็นย่านชุมชนที่อยู่อาศัยริมแม่น้ำเจ้าพระยา และเป็นพื้นที่ ทำการเกษตรกรรม ด้านทิศตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา มี 7 ตำบล ได้แก่

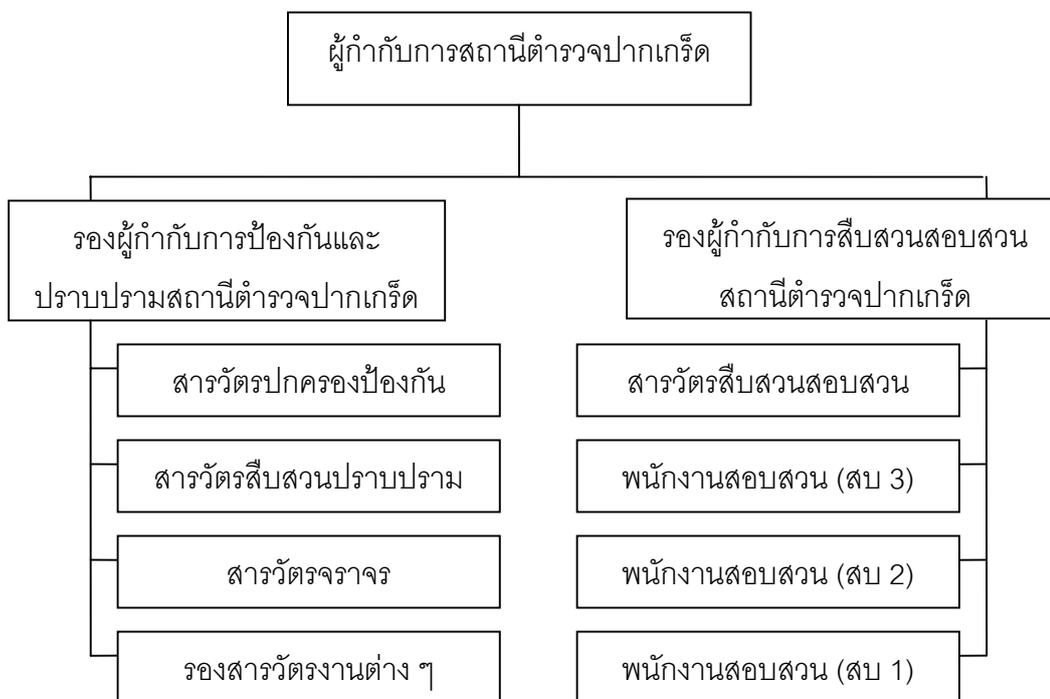
- 2.1 ตำบลคลองพระอุดม มีพื้นที่ 4.078 ตร.ม. ประชากร 4,728 คน
- 2.2 ตำบลบางตะไนย์ มีพื้นที่ 4.329 ตร.ม ประชากร 3,472 คน
- 2.3 ตำบลบางพลับ มีพื้นที่ 7.586 ตร.ม. ประชากร 4,802 คน
- 2.4 ตำบลท่าอิฐ มีพื้นที่ 5.762 ตร.ม. ประชากร 11,586 คน
- 2.5 ตำบลอ้อมเกร็ด มีพื้นที่ 3.45 ตร.ม. ประชากร 1,754 คน
- 2.6 ตำบลคลองข่อย มีพื้นที่ 17.085 ตร.ม ประชากร 5,614 คน
- 2.7 ตำบลเกาะเกร็ด มีพื้นที่ 4.008 ตร.ม. ประชากร 5,871 คน

ภาพที่ 2.1
เขตพื้นที่รับผิดชอบ

ภาพที่ 2.2

โครงสร้างของสถานีตำรวจภูธรปากเกร็ด

ปัจจุบันสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้แบ่งเขตรับผิดชอบของแต่ละสถานีตำรวจขึ้นใหม่ ดังนี้

1. พื้นที่ฝั่งทิศตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา (เขตเทศบาล) และ ต.เกาะเกร็ด อยู่ในความรับผิดชอบของ สถานีตำรวจภูธรปากเกร็ดปากเกร็ด

2. พื้นที่ฝั่งทิศตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา (ตามข้อ 2.1-2.6) ฝั่งนี้เป็นเขตที่อยู่ในความรับผิดชอบของ สภ.คลองข่อย สำหรับอาณาเขตติดต่อของ อำเภอปากเกร็ด ทิศเหนือ ติดต่อ อำเภอเมืองปทุมธานี และอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี ทิศใต้ ติดต่อ อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี ทิศตะวันออก ติดต่อ เขตดอนเมือง และเขตบางเขน กรุงเทพฯ ทิศตะวันตก ติดต่อ อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี

สำหรับการจัดแบ่งตำรวจสายตรวจ จัดแบ่งออกเป็น 9 สาย กำลังพลสายตรวจจะจัดแบ่งเป็น 4 ชุด การจัดเวรยามสายตรวจนั้นจัดเป็นผลัด ผลัดละ 8 ชั่วโมง ใน 1 วัน มี 3 ผลัด ดังนั้น จะมี 1 ชุด ที่เป็นวันพัก ในหนึ่งชุดสายตรวจประกอบไปด้วย

- สายตรวจรถจักรยานยนต์ 18 นาย ทำการตรวจตราโดยใช้จักรยานยนต์ ซึ่งแบ่งออกเป็น 9 สาย สายละ 2 นาย

- พนักงานขับรถร้อยเวรสายตรวจ 1 นาย
- ร้อยเวรสายตรวจ 1 นาย
- เจ้าหน้าที่รับแจ้งเหตุผู้ยาม 1 นาย
- พนักงานวิทยุ 1 นาย

นอกจากหน้าที่ออกตรวจแล้วงานสายตรวจยังมีงานด้านธุรการ งานประชาสัมพันธ์ งานควบคุมผู้ต้องหา (สืบเวร) งานตำรวจชุมชนสัมพันธ์ พนักงานสายตรวจดูแลงานธนาคาร ร้านทอง ซึ่งจะปฏิบัติงานเฉพาะเปิดทำการ

ระบบสายตรวจของสถานีตำรวจภูธรปากเกร็ด

สถานีตำรวจภูธรปากเกร็ดแบ่งประเภทของสายตรวจออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่

1. สายตรวจเดินเท้า (Foot patrol) เป็นการตรวจตระเวนด้วยการเดินเท้าโดยไม่ใช้ยานพาหนะใด ๆ ในขณะที่ทำหน้าที่ตรวจ สายตรวจประเภทนี้เหมาะสำหรับพื้นที่ที่เป็นชุมชนหนาแน่น ในเขตที่มีการจราจรหนาแน่น ยานพาหนะเข้าถึงได้สะดวก บริเวณชุมชนแออัด หรือบริเวณพื้นที่ที่ต้องดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง คุณลักษณะอีกประการหนึ่งของสายตรวจเดินเท้าก็คือ ปรากฏตัวได้เป็นระยะเวลาานาน ๆ ในแต่ละจุดก่อนที่สายตรวจจะเดินผ่านพื้นที่ไป ทำให้ประชาชนเกิดความอุ่นใจ ในขณะที่เดียวกันจะสร้างความกดดันต่ออาชญากรที่คิดจะลงมือกระทำความผิด เพราะเมื่อคนร้ายเห็นตำรวจอยู่ในบริเวณใกล้เคียงก็จะเกิดความกลัวที่จะถูกจับกุม ทำให้ละเลิกความคิดที่จะกระทำความผิดนั้นเสีย

การวางจุดสายตรวจเดินเท้านั้น สามารถทำได้ทั้งด้วยวิธีการใช้รถสายตรวจบรรทุกกำลังสายตรวจเดินเท้าทั้งหมด แล้วนำไปปล่อยลงตามจุดที่กำหนดไว้ตามแผน และเมื่อครบกำหนดเวลาเปลี่ยนเวรก็จะนำรถมารับกำลังมาสับเปลี่ยน แต่ในบางกรณีหัวหน้าสายตรวจอาจผ่อนผันให้ตำรวจสายตรวจเดินเท้าไชยานพาหนะส่วนตัวเดินทางไปประจำจุดเองหลังจากตรวจจำนวนหรือประชุกภารกิจประจำวันเสร็จเรียบร้อยแล้วก็ได้ แต่วิธีการหลังนี้ หัวหน้าสายตรวจจะต้องหมั่นตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของสายตรวจเดินเท้า เพื่อให้มั่นใจว่ากำลังจะไม่ละทิ้งจุดหลบเลี่ยงไปจากบริเวณที่กำหนด หรือแอบเข้าไปนั่งพักผ่อนนร้านค้าหรืออาคารบ้านเรือนในเขตตรวจ

2. สายตรวจรถจักรยานยนต์ (Motorcycle Patrol) เป็นการตรวจโดยใช้รถจักรยานยนต์เป็นยานพาหนะ จะเป็นการตรวจเดี่ยวโดยตำรวจเพียงนายเดียวหรือตรวจคู่โดยมีผู้นั่งซ้อนท้ายก็ได้ สายตรวจรถจักรยานยนต์นั้นเหมาะจะใช้ตรวจพื้นที่ย่านชุมชน ตรอกซอกซอยที่รถยนต์เขาไม่ถึงหรือบริเวณที่ห่างไกลไม่มากนัก คุณสมบัติของสายตรวจประเภทนี้คือมีความว่องไวในการปฏิบัติงาน

สูง ประหยัดน้ำมันเชื้อเพลิง แต่มีข้อจำกัดคือเมื่อเวลาฝนตกจะทำให้สายตรวจไม่นำรถจักรยานยนต์ออกตรวจเพราะต้องจอดหลบฝน และเป็นที่ยกย่องกันอยู่ทั่วไปว่ารถจักรยานยนต์นั้นเป็นยานพาหนะที่เกิดอุบัติเหตุได้ง่ายและผลของอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นมักจะมีผลร้ายแรงต่อสุขภาพและชีวิตของผู้ขับขี่และผู้ซ้อนท้าย

3. สายตรวจรถยนต์ (Car Patrol) เป็นการตรวจโดยใช้รถยนต์เป็นยานพาหนะ การใช้รถยนต์ตรวจเหมาะสำหรับการตรวจตระเวนพื้นที่ที่มีอาณาเขตบริเวณกว้างขวางและห่างไกลจากที่ตั้งหน่วย การตรวจโดยรถยนต์จะปรากฏเป็นเป้าสายตาที่มีขนาดใหญ่ ซึ่งจะเกิดผลในทางการประชาสัมพันธ์การปฏิบัติงานของหน่วยและยังจะช่วยป้องกันและยับยั้งการกระทำผิดด้วย รถยนต์นอกจากจะเป็นยานพาหนะที่ใช้สำหรับตรวจแล้ว ยังสามารถใช้เป็นยานพาหนะในการเคลื่อนย้ายหรือเสริมกำลังตำรวจ บรรทุกสิ่งของ นำผู้ต้องหาส่งสถานีตำรวจ แม้สายตรวจรถยนต์จะมีประโยชน์มากมายดังกล่าวแล้ว แต่อย่างไรก็ตามสายตรวจรถยนต์ก็ยังมีข้อจำกัด คือ ความไม่คล่องตัวในพื้นที่ที่มีการจราจรคับคั่งหรือซอยแคบ

4. ยามตู้หรือป้อมยาม (Police Box หรือ Kiosk) สายตรวจประเภทนี้เป็นลักษณะหนึ่งของสายตรวจประจำที่แต่จะมีการจัดที่พักคือ ตู้ยามหรือป้อมยามไว้ให้ ตู้ยามหรือป้อมยามจะถูกสร้างขึ้นไว้ตามที่ชุมชนเพื่อไว้คอยให้บริการประชาชน หรือตั้งขึ้นบริเวณที่เป็นจุดล่อแหลมต่อการเกิดอาชญากรรมเพื่อไว้ป้องกันหรือระงับเหตุร้าย ตู้ยามจะติดตั้งอุปกรณ์สื่อสารวิทยุรับส่งหรือโทรศัพท์ไว้ มีห้องพักผ่อน มีเตียงนอน มีห้องน้ำ ทั้งนี้เพื่อให้ตำรวจที่จัดเข้าประจำตู้ยามได้ใช้พักผ่อนหลับนอน เพราะการจัดสายตรวจประจำตู้ยามนี้ จะถูกจัดให้มีช่วงการปฏิบัติหน้าที่ยาวเกินกว่าผลัดละ 8 ชั่วโมง ซึ่งเป็นช่วงเวลา 1 ผลัดปกติของตำรวจสายตรวจทั่วไป ปัจจุบันตู้ยามตำรวจที่มีความพร้อมหลายแห่ง ได้ถูกปรับปรุงเป็นสถานีตำรวจย่อยที่คอยให้บริการประชาชนทั้งในด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม การรับแจ้งความในเรื่องเล็กน้อย ตลอดจนงานบริการทั่วไปตลอด 24 ชั่วโมง

5. ยามจุด คือ ประเภทของตำรวจสายตรวจที่ถูกจัดให้อยู่ประจำอยู่ ณ จุดหรือสถานที่ได้และสถานที่หนึ่ง โดยมอบหมายให้ทำหน้าที่ดูแลรักษาการณ์อารักขาหรือสถานที่สำคัญ หรือบริเวณใดบริเวณหนึ่งโดยเฉพาะ สถานที่ที่จัดให้มียามจุดอาจจะเป็นสถานที่สำคัญที่จะต้องดูแลหรืออาจจะเป็นจุดล่อแหลมต่อการประกอบอาชญากรรมได้ เช่น หน้าธนาคาร ร้านทอง ศูนย์การค้า เป็นต้น ยามจุดคล้ายกับสายตรวจเดินเท้า แต่จะแตกต่างกันตรงที่ยามจุดจะไม่ถูกกำหนดให้มีอาณาบริเวณที่ต้องเดินตรวจตรา

6. โครงการตู้แดงอิเล็กทรอนิกส์ (E-REDBOX)

วัตถุประสงค์

(1) เพื่อปรับปรุงรูปแบบการให้บริการของหน่วยงานให้ทันสมัย เมื่อเจ้าหน้าที่ที่สถานีได้รับการแจ้งเหตุจากตู้แดง จากนั้นเจ้าหน้าที่สามารถทำการสั่งการเพื่อให้เจ้าหน้าที่สายตรวจเข้าสู่ที่เกิดเหตุได้อย่างรวดเร็ว

(2) เพื่อการเก็บข้อมูลการทำงานของเจ้าหน้าที่ในการออกปฏิบัติหน้าที่ เพื่อจัดทำรายงานต่าง ๆ และสามารถนำรายงานดังกล่าวมาวางแผนในการแก้ไขและปรับปรุงในอนาคตได้

(3) เพื่อใช้เป็นดัชนีชี้วัดการทำงานของหน่วยงานตามนโยบายของรัฐบาล

(4) เพื่อทำการปรับปรุงและประเมินผลศักยภาพของหน่วยงานต่อไป

วิธีการดำเนินการ

(1) ทำการจัดหาตู้แดง GPRS Module Unit ประกอบด้วย ระบบหาพิกัด (GPS) และระบบส่งข้อมูลเข้าสู่ส่วนกลาง ผ่านเครือข่าย GPRS เพื่อทำการบันทึกการลงเวลาของเจ้าหน้าที่สายตรวจและทำการส่งข้อมูลเข้าสู่ศูนย์บัญชาการ

(2) ทำการติดตั้งปุ่มแจ้งเหตุเพื่อให้ประชาชนสามารถแจ้งเหตุฉุกเฉินผ่านตู้แดง

(3) ทำการจัดทำระบบ Magnetic Card Reader ติดตั้งที่ตู้แดง เพื่อใช้บันทึกการลงเวลาเจ้าหน้าที่สายตรวจที่ออกปฏิบัติหน้าที่

(4) ทำการจัดตั้งศูนย์รวบรวมข้อมูลที่จะแสดงตำแหน่งตู้แดงและแสดงสถานะ การแจ้งเหตุของประชาชนโดยจะทำการติดตั้ง Central Software ที่ Server ของศูนย์รวบรวมข้อมูล

รูปแบบการจัดผลัดตรวจของสถานีตำรวจภูธรปากเกร็ด

ในรอบ 24 ชั่วโมง การแบ่งผลัดให้เจ้าหน้าที่สายตรวจปฏิบัติงานจะแบ่งตามความจำเป็น เพื่อให้แบ่งลงตัวโดยคำนึงถึงสภาพของงานที่ปฎิษนสามารถจะกระทำได้ พิจารณางานที่ทำนั้นเป็นงานที่ต้องตรากตรำ งานที่ใช้สมอง หรืองานที่มีลักษณะเน้นทางด้านกายภาพ สถานีตำรวจภูธรปากเกร็ด มีรูปแบบการจัดสายตรวจดังต่อไปนี้

ผลัดละ 8 ชั่วโมง จะมีการแบ่งช่วงเวลาของผลัดตรวจในรอบ 24 ชั่วโมง ออกเป็น 3 ผลัด ๆ ละ 8 ชั่วโมง โดยผลัดที่ 1 หรือเรียกว่า “ผลัดดึก” จะเริ่มต้นระหว่างเวลา 00.01-08.00 น. และผลัดที่ 2 หรือ “ผลัดเช้า” ระหว่างเวลา 08.00-16.00 น. และผลัดที่ 3 หรือ “ผลัดเย็น” ระหว่างเวลา 16.00-24.00 น. เมื่อเจ้าหน้าที่สายตรวจเข้าเวร 8 ชั่วโมงแล้ว จะมีเวลาพักตรวจกว่าสายตรวจผลัดอื่นจะได้ตรวจครบทุกผลัดแล้ว จึงจะกลับมาเข้าเวรอีกครั้งเป็นเช่นนี้ต่อเนื่องกันไป

การจัดผลัดชุดปฏิบัติการ สถานีตำรวจภูธรปากเกร็ดมีชุดปฏิบัติการทั้งหมด 4 ชุดปฏิบัติการ ผลัดละ 8 ชั่วโมง จะมีการจัดช่วงพักให้สายตรวจที่ว่างเวรยามได้พักชุดละ 32 ชั่วโมง ก่อนเข้าเวรครั้งต่อไป การจัดแบบนี้เรียกว่าการจัดแบบ “8 พัก 32”

ตารางที่ 2.1

การจัดสายตรวจแบบผลัดละ 8 ชั่วโมง 4 ชุดปฏิบัติการ

วันที่ปฏิบัติการ	เวรพัก	00.01-08.00 น.	08.00-16.00 น.	16.00-24.00 น.
1, 5	ชุดที่ 4	ชุดที่ 1	ชุดที่ 2	ชุดที่ 3
2, 6	ชุดที่ 3	ชุดที่ 4	ชุดที่ 1	ชุดที่ 2
3, 7	ชุดที่ 2	ชุดที่ 3	ชุดที่ 4	ชุดที่ 1
4, 8	ชุดที่ 1	ชุดที่ 2	ชุดที่ 3	ชุดที่ 4
ฯลฯ				

รูปแบบในการเผชิญเหตุของตำรวจสายตรวจ

ความหมาย (โรงเรียนนายร้อยตำรวจ, 2542, น. 32)

การเผชิญเหตุ หมายถึง หลักการทางยุทธวิธีตำรวจที่ใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความปลอดภัย และประสิทธิภาพสูงสุดในการคลี่คลายเหตุคับขัน

ความสำคัญ (โรงเรียนนายร้อยตำรวจ, 2542, น. 32-33)

สถานที่ตำรวจต้องเผชิญส่วนมากก็เป็นสถานการณ์ที่คับขัน แปรเปลี่ยนได้ง่าย และโดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นสถานการณ์ที่อันตรายต่อเหยื่อ ประชาชน และตัวตำรวจเอง โดยหากแก้ไขไม่ถูกต้องตั้งแต่แรกแล้ว อาจทำให้เกิดความยุ่งยากที่จะแก้ไข เช่น คนร้ายปล้นร้านค้าแต่ตำรวจเข้าไปตะลุมบอนในขณะที่คนร้ายยังอยู่ในร้าน คนร้ายอาจจับเจ้าของร้านเป็นตัวประกัน หรืออาจเกิดการยิงกันขึ้นทำให้คนตาย ทั้ง ๆ ที่เป้าหมายแรกของคนร้ายคือประสงค์ต่อทรัพย์

หลักการพื้นฐาน

1. ก่อนเข้าเผชิญเหตุจะต้องรู้ว่าใครเป็นตำรวจที่เป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดในที่เกิดเหตุที่มีอำนาจตัดสินใจ โดยเฉพาะในตอนเริ่มเกิดเหตุอาจมีตำรวจอยู่ตรวจเพียง 2 คนไปที่เกิดเหตุ ดังนั้นตำรวจที่อาวุโสสุดจึงเป็นผู้มีอำนาจตัดสินใจ และการเป็นผู้มีอำนาจการตัดสินใจ และการเป็นผู้มีอำนาจตัดสินใจหรือเป็นผู้บังคับบัญชาเหตุการณ์ (On-Scene Commander) จะส่งผ่านเมื่อมีผู้บังคับบัญชาระดับสูง ๆ ขึ้นมารับผิดชอบเหตุการณ์ต่อไป

2. ลำดับขั้นในการเผชิญเหตุ แบ่งออกได้ดังนี้

2.1 ขั้นการเผชิญเหตุ

ในขั้นนี้คือการไปสถานที่เกิดเหตุ ตำรวจควรต้องปกปิดการมายังสถานที่เกิดเหตุ เช่น การปิดไซเรนเมื่อมาถึงที่เกิดเหตุ เพราะหากคนร้ายยังอยู่ในที่เกิดเหตุจะได้ไม่ทราบการมาของเจ้าหน้าที่ตำรวจ เพื่อจะได้ไม่ทำให้คนร้ายทำการจับกุมคนที่อยู่ภายในที่เกิดเหตุเป็นตัวประกัน เพื่อต่อรองในการหลบหนี ในขั้นนี้มีกิจกรรมที่ต้องกระทำหลัก ๆ คือ การปิดล้อมสถานที่เกิดเหตุ และการส่งผู้บาดเจ็บ

2.2 ขั้นประเมินอันตราย

ต้องวิเคราะห์จากสถานการณ์ในที่เกิดเหตุว่าคนร้ายยังอยู่ในที่เกิดเหตุหรือไม่ ถ้าไม่อยู่ต้องพยายามสอบถามพยานในที่เกิดเหตุรายงานตำแหน่งรูปพรรณและเส้นทางหลบหนี

- หากคนร้ายยังอยู่ในสถานที่เกิดเหตุ ต้องวิเคราะห์ว่าจะต้องขอกำลังสนับสนุนหรือไม่

- ในขั้นตอนนี้ หากคนร้ายไม่ใช้อาวุธหรือกำลังทำร้ายผู้คน ตำรวจไม่ควรเข้าแสดงตัวให้คนร้ายเห็น รอให้คนร้ายออกมาจากสถานที่เกิดเหตุ มารวมเป็นจุดเดียวกัน เช่น ออกจากประตูมาขึ้นรถ เป็นต้น จะง่ายในการจับกุม

2.3 ขั้นตอบโต้เหตุการณ์

ให้ปฏิบัติตามหลักการยุทธวิธีตำรวจ เรื่อง ระดับการใช้กำลังของตำรวจ

2.4 ขั้นประเมินผล

ในขั้นนี้คล้ายกับการฟื้นฟูและจัดระเบียบใหม่ในยุทธวิธีของทหาร คือ เมื่อเหตุการณ์ได้สงบลงแล้ว หรือตำรวจสามารถควบคุมเหตุการณ์ได้แล้ว ตำรวจจะมีหน้าที่หลัก ๆ คือ การควบคุมคนร้าย ส่งผู้บาดเจ็บไปสถานพยาบาล รักษาสถานที่เกิดเหตุ รวบรวมพยานหลักฐาน และดำเนินการสอบสวน

ผลงานวิจัยและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

อัมรินทร์ ทัพพะวัฒน์ (2538) ได้ทำการศึกษาเรื่องการใช้วิจารณ์ญาณเบื้องต้นในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจรับแจ้งเหตุอาชญากรรม (191) จากการศึกษาพบว่า ภูมิหลังของเจ้าหน้าที่ตำรวจรับแจ้งเหตุอาชญากรรม อันได้แก่ อายุราชการ อัตราเงินเดือน การศึกษา สภาพการสมรส จำนวนผู้อยู่ในความอุปการะ ลักษณะงานที่เคยปฏิบัติและการฝึกอบรม หลักสูตรวิชาการด้านการสื่อสาร มีส่วนสัมพันธ์กับการใช้วิจารณ์ญาณเบื้องต้น ในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจรับแจ้งเหตุอาชญากรรม โดยพบว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจรับแจ้งเหตุอาชญากรรมส่วนใหญ่ มีความคล่องตัว ความรวดเร็ว แต่มีประสบการณ์ความชำนาญปานกลาง การศึกษาเกี่ยวกับอัตราเงินเดือนพบว่าอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ เมื่อเปรียบเทียบกับภาวะความรับผิดชอบของผู้ที่อยู่ในอุปการะและครอบครัว ทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจรับแจ้งเหตุบางนายมีแนวโน้มที่จะประพฤติเสื่อมเสียทุจริตต่าง ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ที่จะนำมาจุนเจือครอบครัว และพบว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจรับแจ้งเหตุอาชญากรรมที่เป็นโสดมีความต่อเนื่องในการทำงานมากกว่าเจ้าพนักงานที่สมรสแล้ว

เจ้าหน้าที่ตำรวจรับแจ้งเหตุอาชญากรรมแทบทุกนายต่างไม่เคยได้รับการฝึกอบรมด้านการสื่อสารเลย และทำให้บางครั้งขาดความเชื่อมั่นในการปฏิบัติงานความมั่นใจในหลักการทางทฤษฎี และทางปฏิบัตินี้เป็นปัจจัยที่สำคัญปัจจัยหนึ่งในการที่จะใช้วิจารณ์ญาณ เบื้องต้นในการตัดสินใจดำเนินการใด ๆ และพบว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจรับแจ้งเหตุได้รับแจ้งเหตุจากผู้ประสบเหตุมากที่สุด

การศึกษาถึงข้อมูลเกี่ยวกับการใช้วิจารณ์ญาณ พบว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจรับแจ้งเหตุอาชญากรรมเห็นความสำคัญของงานปฏิบัติต่อประชาชนด้วยความสุภาพนุ่มนวลแสดงความตั้งใจที่จะสร้างสัมพันธภาพอันดีระหว่างตำรวจและประชาชน

เจ้าหน้าที่ตำรวจรับแจ้งเหตุอาชญากรรม สนับสนุนแนวความคิดที่เกี่ยวกับปัจจัยในการใช้วิจารณ์ญาณ ว่าในการปฏิบัติงานจะต้องมีมนุษยธรรมเป็นพื้นฐานมากที่สุด และพบว่าน่าจะสามารถนำหลักการ ค่านิยม จรรยาบรรณ และรายละเอียดต่าง ๆ ของงานสังคมสงเคราะห์เข้าไปมีส่วนสัมพันธ์ในการใช้วิจารณ์ญาณเบื้องต้นอย่างไร ๆ ของเจ้าหน้าที่ตำรวจรับแจ้งเหตุอาชญากรรมได้

ต่อศักดิ์ สะอาดพรรค (2527) ได้ศึกษาเรื่องการใช้วิจารณ์ญาณเบื้องต้นในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำรวจ วิเคราะห์โดยหลักการทางสังคมสงเคราะห์ (ศึกษาเฉพาะกรณีเจ้าหน้าที่ตำรวจประจำกองกำกับการตำรวจนครบาล 1) จากการศึกษาพบว่าภูมิหลังของเจ้าพนักงานตำรวจสายตรวจอันได้แก่ การศึกษา สภาพการสมรส จำนวนผู้อยู่ในความอุปการะ

ลักษณะงานที่เคยปฏิบัติ และฝึกอบรมตามหลักสูตรวิชาการทางด้านสายตรวจ มีส่วนสัมพันธ์กับการใช้วิจารณญาณเบื้องต้นในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำรวจสายตรวจ โดยพบว่า

1. เจ้าพนักงานตำรวจสายตรวจส่วนใหญ่มีความคล่องตัว ความรวดเร็ว และมีประสบการณ์ความชำนาญงานค่อนข้างสูง การศึกษาเกี่ยวกับอัตราเงินเดือนพบว่าอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ เมื่อเปรียบเทียบกับภาวะความรับผิดชอบของผู้อยู่ในอุปการะและครอบครัว และพบว่าเจ้าพนักงานตำรวจสายตรวจที่เป็นโสดมีความต่อผลประโยชน์ในการจุนเจือครอบครัวมากกว่าเจ้าพนักงานที่แต่งงานแล้ว

2. การฝึกอบรมวิชาการด้านสายตรวจด้วยระยะเวลาระดับปานกลาง และเป็นการฝึกอบรมที่ไปเน้นหนักด้านปฏิบัติมากกว่าทฤษฎี ทำให้บางครั้งขาดความเชื่อมั่นการปฏิบัติงาน ความมั่นใจในหลักทฤษฎี และทางปฏิบัตินี้เป็นปัจจัยที่สำคัญปัจจัยหนึ่ง ในการที่จะใช้วิจารณญาณเบื้องต้นตัดสินใจดำเนินการใด ๆ แต่ก็ยังขาดความสนใจที่จะเพิ่มความสังเกต ความสงสัย พิรุณ และเข้าทำการตรวจค้น จับกุมด้วยตนเอง

3. ในการใช้วิจารณญาณพบว่า เจ้าพนักงานตำรวจเห็นความสำคัญของการปฏิบัติต่อประชาชนด้วยความสุภาพนุ่มนวล แสดงถึงความตั้งใจที่จะสร้างสัมพันธ์ภาพอันดีระหว่างตำรวจกับประชาชน และวิธีการเลือกบังคับใช้กฎหมาย อาจแตกต่างกันด้านพื้นฐานความรู้ทักษะ ความชำนาญ อิทธิพลต่าง ๆ โดยเฉพาะพบว่าเจ้าพนักงานตำรวจสายตรวจใช้วิจารณญาณของตนเองมากที่สุดในการดำเนินการใด ๆ ต่อบุคคลและกลุ่มชน

4. เจ้าพนักงานตำรวจสายตรวจสนับสนุนความคิดเกี่ยวกับ ปัจจัยในการใช้วิจารณญาณว่า ในการปฏิบัติงานจะต้องมีหลักของความมีมนุษยธรรมเป็นพื้นฐานมากที่สุด และสามารถนำหลักการ ค่านิยม จรรยาบรรณและรายละเอียดต่าง ๆ ของงานสังคมสงเคราะห์เข้าไปมีส่วนสัมพันธ์ในการใช้วิจารณญาณเบื้องต้นใด ๆ ของเจ้าพนักงานตำรวจสายตรวจได้

ไตรรงค์ ผิวพรรณ (2541) ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมของเจ้าหน้าที่ตำรวจ : ศึกษาเฉพาะกรณีกองบังคับตำรวจนครบาล 7 วัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาเกี่ยวกับสภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคที่มีผลกระทบต่อการทำงานปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจสายตรวจในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมอันได้แก่ สถานภาพส่วนตัว คือ อายุ ยศ ลักษณะงานที่รับผิดชอบ ระดับการศึกษา ระยะเวลารับราชการ สถานภาพทางครอบครัว

ผลการศึกษาพบว่า เจ้าหน้าที่ตำรวจกลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพสมรสแตกต่างกันมีทัศนคติต่องานป้องกันปราบปรามแตกต่างกัน มีกลุ่มที่สมรสแล้วและไม่มีปัญหาในครอบครัว คือ ยังอยู่กับคู่สมรสมีทัศนคติในทางบวกมากกว่ากลุ่มคนโสด และกลุ่มที่ย่าร้างแยกกันอยู่ เจ้าหน้าที่ตำรวจมีทัศนะเป็นบวกหรือมีความเชื่อมั่นว่าจะแสวงหาความก้าวหน้าในงานสายตรวจได้ และมี

การเสนอแนะให้มีการเพิ่มเบี้ยเลี้ยง สวัสดิการเพื่อเป็นขวัญและกำลังใจ เพิ่มอัตราค่าจ้างพลให้เพียงพอต่อปริมาณงาน ผู้บังคับบัญชาควรเอาใจใส่ดูแลผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างใกล้ชิด และควรจัดให้มีการอบรมความรู้ให้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจสายตรวจอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะ ด้านอัตราค่าจ้างพลในปัจจุบันยังไม่เพียงพอต่อจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น ควรมีการเกลี้ยค่าจ้างพลเจ้าหน้าที่สายตรวจหรือหน่วยงานอื่นมาปฏิบัติหน้าที่สายตรวจ

สรุป

จากการศึกษาในเรื่องบทบาทหน้าที่และคุณลักษณะของสายตรวจนั้นทั้งในเรื่องของลักษณะของการให้บริการประชาชนของสายตรวจ ตำรวจสายตรวจเองก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญยิ่งที่จะส่งผลต่อการปฏิบัติงานของสายตรวจ ลักษณะส่วนบุคคลของเจ้าหน้าที่ตำรวจสายตรวจ อันได้แก่ สถานภาพส่วนตัว คือ อายุ สถานภาพ ฐานะ อาชีพ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งน่าจะเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการเผชิญเหตุหรือการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจสายตรวจและการปฏิบัติหน้าที่สายตรวจ มีกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ส่วนใหญ่ได้แก่การตรวจค้น จับกุม และควบคุม ซึ่งสายตรวจเป็นกำลังที่ปฏิบัติงานอยู่ในพื้นที่ตลอด 24 ชั่วโมง เป็นเจ้าพนักงานตำรวจหน่วยแรกที่จะต้องไปตรวจสอบและดำเนินการในกรณีมีเหตุต่าง ๆ เกิดขึ้นในพื้นที่ เท่าที่ผ่านมาในอดีต สายตรวจจะแก้ปัญหา หรือระงับเหตุโดยอาศัยความรู้และประสบการณ์ที่ตนเองสั่งสมมาในการตัดสินใจ ดังนั้นบางเหตุจึงทำให้ผลการปฏิบัติไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากไม่ทราบขั้นตอนว่าจะต้องทำอะไรก่อนหลัง และสิ่งสำคัญคือการควบคุมสั่งการของหัวหน้าสายตรวจเองเมื่อทราบเหตุหรือเดินทางไปที่เกิดเหตุ ไม่กล้าตัดสินใจหรือสั่งการไม่ครบครัน จนเหตุนั้นลุกลามไปในทางที่ไม่ดี ซึ่งจากการศึกษาทบทวนวรรณกรรม เอกสาร ที่เกี่ยวข้อง งานวิจัยที่ผ่านมาสามารถสรุปแนวทางในการเผชิญเหตุของเจ้าหน้าที่ตำรวจสายตรวจได้ดังนี้

1. ก่อนเข้าเผชิญเหตุจะต้องรู้ว่าใครเป็นตำรวจที่เป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดในที่เกิดเหตุที่มีอำนาจตัดสินใจ

2. จัดลำดับขั้นในการเผชิญเหตุคือ

ขั้นการเผชิญเหตุคือการไปยังสถานที่เกิดเหตุ ตำรวจควรต้องปกปิดการมายังที่เกิดเหตุ การปิดล้อมที่เกิดเหตุและการส่งผู้บาดเจ็บ

ขั้นประเมินค่าอันตราย ต้องวิเคราะห์จากสถานการณ์ในที่เกิดเหตุว่าคนร้ายยังอยู่ในที่เกิดเหตุหรือไม่ ถ้าไม่อยู่ในที่เกิดเหตุให้สอบถามพยานในที่เกิดเหตุ รายงานตำหนิรูปพรรณและเส้นทางหลบหนี

ขั้นตอนได้เหตุการณ์ให้ปฏิบัติตามหลักการยุทธวิธีตำรวจเรื่องระดับการใช้งำลังของตำรวจ

ขั้นประเมินผลในขั้นนี้คล้ายกับดาวพันฟูและจัดระเบียบใหม่ในยุทธวิธีของทหาร คือ เมื่อเหตุการณ์ได้สงบลงแล้ว หรือตำรวจสามารถควบคุมเหตุการณ์ได้แล้ว ตำรวจจะมีหน้าที่หลัก ๆ คือ การควบคุมคนร้าย ส่งผู้บาดเจ็บไปสถานพยาบาล รักษาที่เกิดเหตุ รวบรวมพยานวัตถุและ ดำเนินการสอบสวน

กรอบแนวคิดในการศึกษา

